

**T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA BİLİMDALI**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MÜKEMMELİYETÇİLİK DÜZEYLERİ İLE
ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Çağrı ORAN PAMİR**

**Tez Danışmanı
Yard. Doç. Dr. Atılgan ERÖZKAN**

**TEMMUZ, 2008
MUĞLA**

T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA BİLİMDALİ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MÜKEMMELİYETÇİLİK DÜZEYLERİ İLE
ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Hazırlayan
Çağrı ORAN PAMİR

Sosyal Bilimler Enstitüsünde
‘Yüksek Lisans’
Diploması verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 25. 07. 2008

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 30. 06. 2008

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Atılgan ERÖZKAN

Jüri Üyesi: Doç. Dr. M. Engin DENİZ

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Sabahattin DENİZ

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Aslan EREN

Mayıs, 2008

MUĞLA

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum ‘Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Düzeyleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki’ adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28 /07/ 2008

Çağrı PAMİR

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ GİRİŞ FORMU		
YAZARIN	MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.	
Soyadı :		
Adı :	Kayıt No:	
TEZİN ADI		
Türkçe :		
Y. Dil :		
TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik
O	O	O
TEZİN KABUL EDİLDİĞİ		
Üniversite :		
Fakülte :		
Enstitü :		
Diğer Kuruluşlar :		
Tarih :		
TEZ YAYINLANMIŞSA		
Yayınlayan :		
Basım Yeri :		
Basım Tarihi :		
ISBN :		
TEZ YÖNETİCİSİNİN		
Soyadı, Adı :		
Ünvanı :		

TEZİN YAZILDIĞI DİL: TÜRKÇE

TEZİN SAYFA SAYISI: 93

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Mükemmeliyetçilik

2. Anne Baba Tutumları

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELEER:

1. Mükemmeliyetçilik

2. Anne Baba Tutumları

3. Lise Öğrencileri

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstrakt ve thesaurus'ları kullanınız.

1. Perfectionism

2. Parenting Styles

3. High School Students

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum

O

2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir

O

3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir

■

Yazarın İmzası :

Tarih : 28/07/2008

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile anne-baba tutumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve anne-babanın öğrenim düzeyi açısından incelenmesidir. Bu çalışma, betimsel yöntem kullanılarak yapılmıştır. Araştırma, amacına uygun olarak 2006-2007 bahar döneminde Aydın ilindeki liselerde öğrenim gören ve tesadüfi olarak seçilen 971 öğrenci üzerinde (452 kız, 519 erkek) gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada Bilgi Formu, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Anne-Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizleri için SPSS/WINDOWS 14.0 programı kullanılmıştır. Gruplar arası farkı belirlemek için '*t testi*' ve '*varyans analizi*', mükemmeliyetçilik ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için '*korelasyon*' kullanılmıştır.

Araştırmada mükemmeliyetçiliğe ilişkin cinsiyetler arasında yapılan karşılaştırmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kişisel standartlar, ailesel eleştiri ve davranışlardan şüphe; kız öğrencilerin ise erkek öğrencilere göre düzen mükemmeliyetçilik alt boyutlarında daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca araştırmada yaşlar arasında da anlamlı fark görülmüştür. Koruyucu anne, otoriter anne ve otoriter baba tutumlarına sahip 18 yaşındaki gençlerde hatalara aşırı ilgi, davranışlardan şüphe, ailesel beklenti ve ailesel eleştiri alt boyuları açısından yaşları 17, 16 ve 15 olan öğrencilerle ortalamaları açısından anlamlı fark bulunmuştur. Sınıf düzeyleri açısından da anlamlı fark bulunmuştur. Demokratik anne, otoriter anne tutumlarına sahip 10.sınıf öğrencilerinin ve demokratik baba tutumlarına sahip 9. sınıf öğrencilerinin davranışlardan şüphe, ailesel beklenti alt boyutlarında ortalamalarının anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür. 11. Sınıf öğrencilerinin ise ailesel eleştiri alt boyutunda ortalamalarının anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür.

Araştırmanın sonuçlarına göre anne öğrenim düzeyine göre farklılık

bulunmuştur. Demokratik anne tutumuna sahip ve annesi lise mezunu öğrencilerin ortalamalarının, annesi ilkokul, ortaokul ve üniversite mezunu olanlardan anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür. Düzen alt boyutunda annesi lise mezunu olanların ortalamalarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca davranışlardan şüphe alt boyutunda annesi ilkokul mezunu olanların, ailesel eleştiri alt boyutunda annesi ortaokul mezunu olanların, kişisel standartlar alt boyutunda ise annesi ilkokul ve lise mezunu olanların ortalamalarının daha yüksek olduğu da bulunmuştur.

Baba öğrenim düzeyine göre de araştırma sonucunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Koruyucu baba tutumlarına sahip öğrencilerden babası ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilerin ortalamalarının babası üniversite ve ilkokul mezunu olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Hatalara aşırı ilgi alt boyutunda babası lise mezunu olan öğrencilerin ortalamalarının; babası ilkokul, ortaokul ve üniversite mezunu olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sosyo-ekonomik düzey açısından anlamlı farklılık bulunmuştu. Koruyucu anne tutumlarına sahip öğrencilerin sosyo-ekonomik düzey açısından orta düzeyde aileye sahip öğrencilerin ortalamalarının ailesi düşük ve yüksek olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın sonuçları, önceki bulgular ışığında mükemmeliyetçilik ve anne baba tutumları kapsamında başka araştırma ve uygulamalara da yol gösterecek bağlamda tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Mükemmeliyetçilik, anne-baba tutumları, lise öğrencileri.

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationships between high school students' perfectionism and parenting styles. Gender, grade, socio-economic status, mother's education level, father's education level were also searched in this context.

In this study, the general search model was adopted. The sample set of the research was taken from the high schools in Aydın by the random set sampling method. The participants were 971 students (452 girls; 519 boys) who participated in the study voluntarily.

Main instruments are Personal Information Form, Frost Multidimensional Perfectionism Scale (Frost, Martin, Lahart & Rosenblate 1990) and Parents Attitude Scale (Kuzgun ve Eldeleklioglu, 1993; 2005) . SPSS for WINDOWS was used for data analyses. The group differences were tested by *t*-test and *F* statistics. Correlational statistics were also employed to search for relationships between perfectionism and parenting styles.

The findings showed that there is a difference between the gender according to the scores of the high school students, male students according to the female students have higher personal standards, parental criticism and doubts about actions; female students according to the male students have higher perfectionism on the organization subdimension.

Also the findings showed that there are differences among ages. The 18 years old students who received protective mother, authoritarian mother and authoritarian father behaviors have meaningful differences on the subdimensions of concern over mistakes, doubting about actions, parental expectations and parental criticism according to the students within the ages of 17, 16 ve 15. There are differences among the grades of the students. 10th grade students who have democratic and authoritarian mother styles and 9th grade students who have democratic father styles

have meaningful differences on the subdimensions of doubting about actions and parental expectations .11th grade students have scores that are meaningful on parental criticism.

According to the results there are differences through mother's educational level. Scores of the students whose mothers are high school graduates and who have democratic mother styles are meaningfully different from the students whose mothers are primary school, secondary school and university graduates. On the subdimension of organization, the scores of the students whose mothers are high school graduates are higher. Moreover, on the subdimension of doubting about actions, the students' mothers who are primary school graduates, on the subdimension of parental criticism the students' mothers who are secondary school graduates, and on personal standards the students' mothers who are primary and high school graduates the scores are higher.

The results showed that there are also differences according to the fathers' educational level. The scores of the students whose fathers are protective, and whose fathers are secondary and high school graduates are higher than the scores of the students whose fathers are university and high school graduates.

On the subdimension of concern over mistakes the scores of the students whose fathers are high school graduates are higher than the scores of the students whose fathers are primary school, secondary school and university graduates. Moreover there are meaningful differences on the socio-economic status. The students who have protective mother styles, and who have medium socio-economic status levels have higher scores than the students who have lower and higher socio-economic status.

The results are discussed in the light of previous findings and in the context of perfectionism and parenting styles, conducting future research for implications as well.

Key-words: Perfectionism, parenting styles, high school students.

TEŞEKKÜR

Çalışmamın başlangıcından bitimine anlayışını ve desteğini hiç esirgemeyen aileme ve eşime sonsuz teşekkür borçluyum.

Yüksel lisans eğitimim boyunca güler yüzünü ve yardımseverliğini bizden esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Sabahattin DENİZ'e teşekkür ederim.

Son olarak da tez sürecinde sürekli destekleyici ve yürekendirici yardımlarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Atılgan ERÖZKAN'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çağrı PAMİR

Muğla, 2008

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	III
TEŞEKKÜR.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
GİRİŞ.....	1
Amaç.....	7
Önem.....	8
Sayıtlılar.....	9
Sınırlılıklar.....	9
Tanımlar.....	9

BÖLÜM I

KURAMSAL AÇIKLAMALAR

1.1. MÜKEMMELİYETÇİLİK.....	10
1.1.1. Tek Boyutlu Bakış Açısından Mükemmeliyetçilik.....	18
1.1.2. Çok Boyutlu Bakış Açısından Mükemmeliyetçilik	19
1.2. EBEVEYN TUTUMLARI.....	22
1.3. MÜKEMMELİYETÇİLİK ve EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ	29

1.4. MÜKEMMELİYETÇİLİK VE ANNE BABA TUTUMLARIYLA İLGİLİ YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR	33
1.4.1. Mükemmeliyetçilik İle İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	33
1.4.2. Anne Baba Tutumları İle İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	40

BÖLÜM II

YÖNTEM.....	45
-------------	----

Araştırma modeli.....	45
Evren ve Örneklem.....	45
Veri Toplama Araçları.....	46
Bilgi Toplama Formu (BTF).....	46
Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği.....	46
Anne-Baba Tutum Ölçeği.....	47
Verilerin Analizi.....	49
 BÖLÜM III.....	50
BULGULAR.....	50
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	63
ÖNERİLER.....	68
 KAYNAKÇA.....	69
 EK I.....	82
KİSİSEL BİLGİ FORMU	82
EK II.....	83
ÇOK BOYUTLU MÜKEMMELİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ.....	83
EK III.....	84
ANNE BABA TUTUM OLCEGI	84

TABLOLAR

Tablo No

Sayfa No

Tablo: 3.1.Araştırma Grubunun Sosyo-Demografik Özellikleri.....46

Tablo: 3.2.Cinsiyet Açısından Öğrencilerin Mükemmeliyetçilik Düzeyleri ve Anne - Baba Tutumlarına ilişkin -t- Testi Sonuçları.....51

Tablo: 3.3.Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumlarının Yaşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....53

Tablo: 3.4. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....55

Tablo: 3.5. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....57

Tablo: 3.6. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....59

Tablo: 3.7. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumlarının Sosyo-ekonomik Düzeylere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....61

Tablo: 3.8. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki Korelasyonlar.....62

BÖLÜM I

GİRİŞ

Her geçen gün bireylerin iyi oluşları üzerinde kişilerarası ilişkilerin ne denli bir öneme sahip olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Kişi içi iletişim ile kişilerarası iletişim arasında sıkı bir etkileşimin olduğu da bilinen bir gerçektir. Son zamanlarda kişisel ve sosyal birçok unsurun bireylerin yaşamlarını çeşitli yönlerden etkileyerek, onların psikolojik iyilik hallerini önemli biçimlerde etkilediğine olan inancın arttığı da gözlenmektedir. Alanyazında, kişisel ve kişilerarası işlevselliğe ya da başarısızlığa doğrudan katkı sağladığı belirtilen bazı değişkenlerin (mükemmeliyetçilik ve anne-baba tutumları gibi) kişisel ve sosyal yönleri ile çok boyutlu yapılar olarak kabul edildiği görülmektedir (Erözkan, 2005).

Doğumdan itibaren çocuk etrafını saran fizik ve sosyal çevreye uyum savaşını verirken bu çabasında en büyük desteğini anne ve babasından alır. Çocuk kendini ifade edebilmeyi, kendi kendini yöneten bir birey olabilmeyi ailesinden öğrenir (Yavuzer, 2003).

Çocuğun kişiliği öncelikle aile içinde anne-babası ile etkileşimi sonucu gelişir. Çocuğun içinde bulunduğu toplumun beklentilerine, değer yargılarına uygun, uyumlu bir birey olarak yetişmesinde önemli rol oynar. Çocuğun aile içindeki eğitimden gereği gibi yararlanabilmesi anne-babaların, çocuklarına karşı yönelttikleri sağlıklı tutuma bağlıdır. Ancak anne-babaların çocuklarına karşı tutumları her zaman sağlıklı olmayabilir. Bazı anne-babaların çocukluk yıllarında baskılı ya da aşırı gevşek bir eğitim içinde büyümeleri, parçalanmış ailelerden gelmeleri, eşlerinde aradıkları mutluluğu bulamamaları, çok genç yaşta, planlamadıkları bir zamanda ya da ekonomik yönden sıkıntılı olduklarında anne- baba olmaları ve benzeri nedenler, çocuklarına karşı olumsuz tutumlar geliştirmelerine neden olabilir (Çağdaş, 2003).

Bu olumsuz tutumlardan bazıları itici tutum, yetkinci tutum, aşırı koruyucu tutum, aşırı hoşgörülü/şımartıcı tutum, tutarsız tutum ve otoriter tutumdur. Olumlu tutumlardan ise demokratik tutum örnek verilebilir. İtici tutum anne-babanın çocuğu

çeşitli nedenlerden dolayı istememesi ve ona karşı düşmanca duygular beslemesi olarak tanımlanabilir. Anne-babaların sevgi, ilgi ve şefkatinden yoksun olan bu çocuklarda olumlu bir benlik saygısı ve özgüven duygusu gelişmez. Anne-babaları tarafından olumlu davranışları görmezlikten gelinirken, olumsuz davranışları üzerinde odaklaşılan çocuklara yetersiz, değersiz, kötü olduğu mesajı iletilmiş olur. Bu tür mesajları alan çocuklar genellikle anne-babalarının kendilerini sevmediğini, kabul etmediğini düşünebilirler ve değersiz oldukları duygusuna kapılabilirler.

Yetkinci tutum sergileyen anne-babalar çocuktan başarılı olması için aşırı bir beklenti içindedirler. Çocuklarını sık sık başka çocuklarla kıyaslarlar. Çocuğun göstermiş olduğu başarı ile yetinmezler. Yetkinci tutum genellikle çocukluk dönemleri maddi imkansızlıklar içinde geçen anne-babalarda daha çok görülür. Bu nedenle çocuklarını kendi istekleri doğrultusunda yönlendirerek başarılı olmaları için bir beklenti içine girebilirler ya da onlara baskı uygulayabilirler. Yetkinci tutum çocuğu ya aşırı hırslı ve atak ya da başarısız, çekingen ve yaşam sevincinden yoksun hale getirebilir (Çağdaş, 2003).

Anne-babaların aşırı derecede koruyucu tutumu çocuğu gereğinden fazla kontrol etmesi ve onlara özen göstermesi anlamına gelir. Anne-babanın aşırı koruyucu yaklaşımı çocuğun kendi kendini kontrol edebilen (otonom) bir birey olmasını ve sosyal yönden sağlıklı gelişmesini engeller. Çocuk gruba girmekte zorlanır. Kendisini gruba kabul ettirmek için toplum dışı isyankar davranışlarda bulunabilir. Çocuğa gösterilen aşırı ilgi ve düşkünlük çocuğun yaşam savaşıdan kaçmasına, onu koruyan kişiler olmadığı zaman kendisini açıkta kalmış ve yalnız hissetmesine neden olur. Aşırı hoşgörölü anne-babalar, çocuğun davranışlarına hiçbir sınırlama getirmeyen, hatalı davranışlarını bile büyük bir hoşgörü ile karşılayan, kabul eden anne-babalardır. Anne-baba ve çocuk arasında sağlıklı bir iletişimin bulunmaması, çocuğun abartılmış bir sevgi ortamı içinde büyüyor olması onun doyumsuz bir kişilik yapısı geliştirmesine neden olur. Sık görölün olumsuz anne-baba tutumlarından biri de tutarsız anne-baba tutumudur. Tutarsız anne-baba tutumu karşısında çocuk ne zaman nasıl davranması gerektiğini bilemez. Bir başka olumsuz anne-baba tutumu da otoriter, baskıcı tutumdur. Otoriter anne-baba tutumu, çocukla

tartışmadan, anlaşmadan, isteklerini dikkate almadan, anne-baba tarafından belirtilen kural ve emirlerin çok katı bir şekilde uygulanmasıdır (Çağdaş, 2003).

Çocuğun davranışlarına bakıp onun nasıl bir aile ortamında yetiştiğini çok rahat anlayabiliriz. Çünkü çocuğun davranış şekilleri büyük ölçüde ailenin ona karşı gösterdiği tutumlara ve yaklaşımlara göre şekillenecektir (Kaya, 2001).

Anne-babanın kişilik yapıları, eğitim durumları, meslekleri, zeka düzeyleri, bedensel ve ruhsal hastalıkları, psiko-sosyal durumları, sosyokültürel statüleri, yetiştirme tarzları ve kendi anne-babalarından gördükleri davranışlar, çocuğa yaklaşım tarzları, çocuk için ayırdıkları vakit vb. durumlar çocuğu birinci derecede etkiler. İdeal aile ortamı çocuğun sağlıklı, bedensel ve ruhsal gelişmesini sağlayacaktır. Aksi takdirde aile fonksiyonelliğindeki arızalar, çocuklarda ve aile bireylerinde psikiyatrik rahatsızlıklar şeklinde kendini gösterecektir. Çocuğu sevmek, değer vermek, kabul edip onaylamak, ailede güven ortamı oluşturmak, sevdiğini ve kabullendiğini söz ve davranış olarak aktarmak, yeri geldiğinde sabırlı ve ilgili olmak; normal gelişimi, kendine güveni, insana ve topluma sevgiyi, başarılı bir sosyal adaptasyonu ifade eder. Çocuğu kabullenmemek, açıkça istememek, bunu söz ve davranışlarla göstermek, bazı gereksinimleri (sevgi, bakım, gelişim vb.) ihmal etmek sonucunda; kendine, aileye ve topluma güvensizlik, sınırlı duygusal yapı, suça eğilimli olma, aynı problemleri davranışı toplum içerisinde sergileme ve yalnızlık gibi olumsuz durumları ortaya çıkarır (Aydınlı, 2002).

Sağlıksız ailede şunlar gerçekleşebilir: Denetleme, suçlama, beş temel özgürlüğün inkarı (algılama, duygu, düşünce, davranış, arzu ve amaçlar inkar edilir), konuşmanın yasak olması, küskünlük ve kırgınlıkların sürdürülmesi, kimseye güvenmeme ve mükemmeliyetçilik ([http:// www. Abd-ana.com/ bws/ abdana/ yb/ kurallar.html](http://www.Abd-ana.com/bws/abdana/yb/kurallar.html)).

Mükemmeliyetçilik iki ucu keskin bir kılıç gibidir. Kişi hem en yüksek standartlara ulaşması, hem de asla hata yapmaması gerektiğine inanır. Bu ilk bakışta olumlu bir özellik gibi görünse de aslında erişilmesi mümkün olmayan bir konuma umutsuzca erişme çabası anlamına gelir.

Mükemmeliyetçilikte aşırı derecede yüksek ve gerçekçi olmayan hedeflere ulaşma üzerinde yoğunlaşma ile kendini yenilgiye uğraticı (self-defeating) bir dizi düşünceler ve davranışlara sevk eden bir yapı söz konusudur. Tam bir tanımı olmamasına rağmen, alanyazında mükemmeliyetçiliğe ilişkin önemli birçok özellik tanımlanmıştır. Bu özellikler arasında en belirgin olanı performans üzerinde aşırı derecede yüksek kişisel standartlar oluşturmaktır. Mükemmeliyetçiliğin tanımlanması bağlamında en önemli sorunun, başarı düzeyi yüksek ve yetenekli bireyler ile mükemmeliyetçi insanlar arasındaki ayrımın net bir biçimde yapılamaması olduğu da görülmektedir (Frost, Martin, Lahart ve Rosenblate, 1990: Akt: Erözkan, 2005).

Alanyazında, mükemmeliyetçi bilişlerin çeşitli durumlarda performansa engel olan bilişsel karmaşaların özel bir türünü yansıtabileceğine ilişkin görüşler bulunmaktadır. Bulgular, aynı zamanda mükemmelliğin ve ideal standartları karşılama ile ilgili kaygının mükemmeliyetçi bilişleri ortaya çıkardığını desteklemiştir. Gerçek özellikleri ve ideal standartları arasında uyumsuzluk olan mükemmeliyetçiler sıklıkla mükemmeliyetçi bilişlerinin etkisi altında kalmaktadırlar (Flett, Hewitt, Blankstein, ve Gray, 1998). Slaney ve Ashby (1999) mükemmeliyetçiliğin DSM-IV'de yer alan birçok kişilik bozukluğu -örneğin depresyon, kaygı vb.- ile ilişkili olduğunu vurgulamışlar; davranış ve performans için aşırı derecede yüksek standartlara sahip olmanın mükemmeliyetçilik tanımının merkezinde yer aldığını belirlemişlerdir (Akt: Erözkan, 2005).

Mükemmeliyetçilik genellikle en iyiyi yapma çabasıyla karıştırılır. Oysa sağlıklı bir şekilde elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmakla mükemmeliyetçilik arasında fark vardır. En iyiyi yapmak için çaba gösterenler başarılı olmak ya da hedeflerine ulaşmak için gösterdikleri bu çabadan zevk alırlar. Mükemmeliyetçi kişiler ise hiçbir zaman ve koşulda hata yapılmaması gerektiğine inandıklarından kendilerinden ve yaptıklarından sürekli kuşku duyup, kaygı içinde yaşarlar.

Mükemmeliyetçi birey, kendisine ulaşılması güç ve gerçekçi olmayan standartlar belirlemekte, bu durum kişilerarası ilişkilerine de yansıtılarak ilişkilerinde problem yaşamasına neden olmaktadır. İşleri erteleme, zamanında bitirememe ve

yeterince üretken olamama gibi sorunları bağlamında kendini zorlayarak, ulaşılması oldukça zor hedeflere ulaşmaya çalışan birey, zamanla kaygı ve karamsarlık duyguları ile incinerek uyum güçlüğü yaşamaktadır. Alanyazında bu uyum bozukluklarının; gerçekçi olmayan standartlar oluşturarak bu standartlara ulaşmaya çalışma, seçici dikkat, başarısızlığı aşırı genelleme, yalnızca toplam başarı ve toplam başarısızlık ile “ya hep ya hiç” tarzı düşünme eğilimlerinden meydana geldiğine ilişkin açıklamalar bulunmaktadır (Hewitt ve Genest, 1990: Akt: Erözkan, 2005).

Flett ve Hewitt (2002) üç tür mükemmeliyetçilik tanımlamışlardır:

Kendine Yönelik: Ulaşılması olanaksız ve gerçek dışı standartlar belirleme eğilimi.

Başkasına Yönelik: Belirlenen gerçek dışı ve yüksek standartlara başkalarının uymasını bekleme eğilimi.

Sosyal Beklentilere Yönelik: Başkalarının kendilerinden ulaşılması olanaksız beklentileri olduğu inancı. (<http://burem.boun.edu.tr/burem/web/mukemmeliyetcilik.asp>).

Mükemmeliyetçi davranışlar ise:

- ❖ Sürekli olarak denetleme ve onay alma,
- ❖ Tekrarlama ve düzeltme,
- ❖ Aşırı planlama, düzenleme ve sıralama,
- ❖ Karar vermede güçlük çekme,
- ❖ Erteleme,
- ❖ Kaçınma,
- ❖ Başkalarını değiştirmeye çalışma (<http://burem.boun.edu.tr/burem/web/mukemmeliyetcilik.asp>).

Mükemmeliyetçilik eğilimleri büyük ölçüde anne-baba tutumları bağlamında sevgi, kabul görme ve onaylanma gereksinimi ile başlamaktadır. Mükemmeliyetçi kişileri yönlendiren, düşük düzeydeki benlik saygılarıdır. Sevgi ve onaylanma gereksinimleri bağlamında, diğerlerinin bakış açıları, istek ve gereksinimlerine karşı duyarlılık gösterememekte; benmerkezci düşünce biçimlerinden ötürü, değişimin

diğer bireylerce gerçekleştirilmesini beklemektedirler. Bu eğilimleri onların kişilerarası ilişkilerinde başarısız olmalarına neden olmaktadır (Flett, Hewitt ve Singer, 1995: Akt: Erözkan, 2005).

Anne-babaların hataya izin vermeyen, hep mükemmeli bekleyen tutumları çocuklar üzerinde ciddi bir kaygı yaratmaktadır. Çocuklar yanlış yapma kaygısıyla birçok şeyi denemekten çekinmekte bu da uyum sorunlarına neden olabilmektedir. Ayrıca benlik algısının gelişiminde de anne-babadan alınan geri-bildirimlerin önemi büyüktür. Mükemmeliyetçi tavır sanıldığığının aksine çocuğu her zaman başarıya götürmemekte, hatta “başarısızım”, “yeterince iyi değilim” algısının gelişmesine neden olabilmektedir. Çocuğun kendini yeterli ve başarılı hissetmesinin ön koşulu, yapabildiklerinin, iyi olduğu yanlarının, çabasının vurgulanması ve desteklenmesidir. Ayrıca mükemmeli arayan çocuk en doğrusunu ve en iyisini de yapsa genellikle bundan tatmin olmayacaktır. Çünkü hep “daha iyi”yi hedeflemesi öğretilmiştir ve yaptığı her şey, ortaya koyduğu her ürün “hatasız” ve “mükemmel” olmalıdır. Böyle bir çocuk hiçbir zaman yaptığığın yeterince iyi ve hatasız olduğundan emin olamaz. Kendisinde hata ve eksik aramaya alışmıştır ve bu nedenle de ürününden hoşnut olmayacaktır. Böyle bir durumda dışarıdan aldığı övgüler ve destek de işe yaramayabilir. Çünkü kendisi kendi yaptığığın tatmin olmadığı için yapılan olumlu eleştirileri de inandırıcı bulmayacaktır. Bunun yanı sıra özellikle de anne-babasına sürekli kendini ispat etme, kendini beğendirme çabasına girecektir. Bu çaba bir süre sonra kızgınlık yaratabilir. Anne-babaya duyulan kızgınlığın da her zaman ifade edilmesi kolay olmamaktadır. Bazen bu öfke çocuğun kendisine dönmekte, kendisine zarar verici davranışlar içine girmekte veya çevresiyle uyum sorunları yaşayabilmektedir (Frost ve diğ., 1991).

Mükemmeliyetçi bireyler arkadaş bulmakta, arkadaş edinmekte ve bu arkadaşlıkları sürdürmekte de güçlükler yaşayabilmektedirler. Çocukluk yaşantıları ergenlik ve genç yetişkinlik için bir alt yapı oluşturduğundan, karşılaşılan problem durumları bağlamında lise yıllarında oldukça yoğun duygular söz konusu olmaktadır (Kawamura, Frost ve Harmatz, 2002).

AMAÇ

Bu araştırmanın ana amacı lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile anne-baba tutumlarını bazı değişkenlere göre incelemektir. Bireylerin psikolojik iyi oluşları açısından önemli sonuçları olabileceği düşünülen mükemmeliyetçilik ve anne-baba tutumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve anne-babanın öğrenim düzeyi açısından incelenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile anne-baba tutumları arasında bir ilişki var mıdır?
2. Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve anne-baba tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve anne-baba tutumları sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
4. Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve anne-baba tutumları sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
5. Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve anne-baba tutumları anne öğrenim düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
6. Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve anne-baba tutumları baba öğrenim düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

ÖNEMİ

Doğumla birlikte yeni bir birey olarak dünyaya gelen kişi, çevresindeki birçok insanın geliştirme ve iyileştirme girişimleriyle karşılaşır. İlk kelimeleri anne-babalar tarafından düzeltilir. Doğru yürümesi, doğru ve yalnız başına giyinmesi, çatal bıçağı nasıl kullanması gerektiği çevresindeki kişilerin talimatları ve müdahaleleri ile ona öğretilir.

Büyüdükçe, davranışları geliştirilmeye, eleştirilmeye, düzeltilmeye ve ödüllendirilmeye devam edilir. Böylece çocuk okulda, evde, kısacası her yerde başkalarının onayını almak için belli standartlara ulaşmanın gerektiğini hızla öğrenmeye başlar. Belirlenen standartların karşılanmaya ya da aşılmaya çalışılması yetişkinlikte de devam eder. Dışarıdan gelen baskılara ek olarak çoğu kişi belli standartlara ulaşma ya da başarı göstermenin baskısını içinde de yaşamaktadır.

Belli standartlara ulaşma çabası önce aile ortamında daha sonra da dışarıda sosyal alanda bireyin karşısına çıkar. Bireyin kendisine ve başkalarına yönelik yüksek standartlar belirlemesi ve her şeyin, her zaman düzen içerisinde olmasını istemesini de mükemmeliyetçilik olarak adlandırılabilir (Littauer ve Littauer, 1997).

İnsan gelişiminin sağlıklı bir parçası olarak düşünülen mükemmeliyetçilik, aynı zamanda yıkıcı bir özellik olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Sağlıklı ve normal mükemmeliyetçilik büyük başarılarla yol gösteren enerjiyi güdüleyici bir güç olarak adlandırılırken, olumsuz mükemmeliyetçilik canlılığı, yaratıcılığı körelten ve bireyin yeteneklerini kullanmasına engel olan, başarısızlık korkusunu güçlendiren bir güç olarak tanımlanabilir.

Farklı anne-baba tutumlarının bilinmesi, farklı tutumların mükemmeliyetçilik düzeylerini ne derece etkilediğini anlamak amacıyla gençliğe adım atma aşamasında olan lise öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışma, ülkemizde alanda yapılan çalışmaların azlığı nedeniyle önem taşımaktadır.

Sayıtlar:

1. Örnekleme giren bütün öğrencilerin verdikleri yanıtların doğruyu yansıttığı varsayılmaktadır.
2. Seçilen örneklemin evreni temsil etme yeteneğine sahip olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar:

Bu araştırma;

1. Aydın il merkezindeki lise öğrencileriyle,
2. Veri toplama araçlarındaki ifadelerle sınırlandırılmıştır.

Tanımlar:

Mükemmeliyetçilik: Mükemmelin altında seyreden herşeyi kabul edilmez olarak görmek (Websters, 1996).

Anne-Baba Tutumları: Anne-babanın çocuğun kişiliğini ve diğer bireysel özelliklerini biçimlendiren çocuğa yaklaşım biçimleri, uyguladıkları disiplin tarzları (Bacanlı, 2002).

Çocuğun gelişimi sürecinde anne-babanın çocuğa yönelik olarak, yakınlık ve ilgi göstermek, sözle veya dokunarak sevgi belirtmek ve ortak faaliyetlerde bulunmak gibi, çocuğun benliğini onaylayıcı, destekleyici davranışlar ve çocuk ve gencin tutum ve davranışlarını değiştirme amacıyla zor yoluyla denetleme, sevgi esirgeyerek denetleme ve ikna ederek denetleme şeklinde görülen davranışlardır (Atakan, 1987; Baumrind, 1978; Elder, 1963; Yavuzer,1999).

BÖLÜM I

KURAMSAL AÇIKLAMALAR

1.1. MÜKEMMELİYETÇİLİK

Mükemmeliyetçilik kavramı ilk kişilik teorisyenlerinden bu yana (Burns, 1980; Hollender, 1965; Hamacheck, 1978; Pacht, 1984) yakın zamanın araştırmacılarının da ilgisini çekmiştir (Frost ve diğ., 1990; Hewitt ve Flett, 1991 b). Mükemmeliyetçilik üzerine yapılan sistematik bilimsel araştırmalar Burns (1980) ile başlamış, Frost, Martin, Lahart ve Rosenblate (1990) ve Hewitt ve Flett (1991b) ile genişletilmiştir.

Geleneksel olarak mükemmeliyetçilik ‘aşırı bir şekilde yüksek olan standartlara ulaşma ve bu standartları sağlama eğilimi’ (Hill, Zrull, ve Turlington, 1997) ya da hatasız standartlara ulaşma çabası (Slade, Newton, Butler, ve Murphy, 1991) olarak tanımlanır. Bu yüzden mükemmeliyetçiler kendileri için tamamlanması uzak, mantıksız standartlar ve hedefler oluşturan kişiler olarak tanımlanır (Burns, 1980). Doyum ve uyum için gerekli bir kişilik özelliği gibi ele alınsa da (Frost ve diğ., 1990), aynı zamanda bir çok fiziksel, psikolojik, ve psikopatolojik problemlerle de bağlı olduğu bulunmuştur (Burns, 1980; Frost ve diğ., 1990; Hewitt ve Flett, 1991b; Pacht, 1984; Pirot, 1986).

Mükemmeliyetçilik kavramı kişinin kendisi ya da başkaları için oluşturduğu ulaşılması oldukça zor olan standartlara ulaşma çabası olarak da anlatılabilir (Hill, Zrull, ve Turlington, 1997).

Mükemmeliyetçilikle ilgili olarak araştırma yapan birçok araştırmacı olmasına rağmen, ortak kabul edilen bir tanım ya da yapı mevcut değildir (Hewitt ve Flett, 2002). Şu anda da psikolojik danışma literatüründe karşılıklı kabul gören ve doğruluğu tartışmasız kabul gören kesin bir tanımlama yoktur (Johnson ve Slaney, 1996; Ashby ve Kottman, 1996; Slaney ve diğ., 2001).

Mükemmeliyetçi yapıyı tanımlamadaki temel zorluk, mükemmeliyetçiliğin uyumlu yansımaları ile psikolojik ve fizyolojik sıkıntılara yol açan uyumsuz yansımaların net olarak ayırt edilmesindeki ölçütlerin eksikliğidir (Slaney ve diğ., 2001; Slaney ve Ashby, 1996).

Mükemmeliyetçilikle ilgili mevcut ölçeklerin mükemmeliyetçiliğin orjinal yapısını yansıtmaması ve sonuç olarak yeni ölçümlere duyulan ihtiyaçta mükemmeliyetçiliğin gerek tanımlamasında gerekse tedavisinde sınırlayıcı etkilere sahiptir (Shafran ve Mansell, 2001).

Mükemmeliyetçiliğin ilk tanımlamaları ve ölçümleri tek boyutlu ve patolojik bir kişilik özelliği olarak kavramsallaştırılmakla birlikte (Burns, 1980: 34; Pacht, 1984: 487) son yıllarda yapılan araştırmalarda (Frost ve diğ., 1990: 451; Hewitt ve Flett, 1991: 462) mükemmeliyetçilik çok boyutlu fakat problemli ve istenilir olmayan bir özellik olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Mükemmeliyetçilik kavramı bazı araştırmacılar tarafından olumsuz olarak ele alınırken (Horney, 1975; Adderholdt- Alliot, 1987; Frost, Martin, Lohart, ve Rosenblate, 1990; Hewitt ve Flett, 1991a; Stöber, 1998; Jonge ve Waller, 2001) son yıllarda yaygın olan bir diğer yaklaşım da mükemmeliyetçiliğin olumlu ve olumsuz şeklinde iki yönü olduğudur (Adler, 1956; Roedell, 1984; Kottman ve Ashby, 2000; Stumpf ve Parker, 2000; Lo Cicero, Ashby ve Kern, 2000; Ashby ve Rice 2002, Slaney, Rice ve Preusser, 2002; Suddarth ve Slaney, 2001; McGarvey, 1996; Accordino, Accordino ve Slaney, 2000).

Freud (1959) mükemmeliyetçiliği, yüksek başarı için katı istekler belirleyen, abartılmış süper egonun bir fonksiyonu olarak kabul etmektedir. Benzer şekilde birçok teori mükemmeliyetçiliğin etiyolojisini açıklamaya çalışmıştır: psikodinamik teori (Horney, 1950; Sorotzkin, 1985); öğrenme teorisi (Hamacheck, 1978); transaksyonel analiz teorisi (James-Jongeward, 1971) ve bilişsel davranışçı teori (Beck ve diğ.,1979: 45; Ellis, 1989: 200).

Adler ise; mükemmeliyetçilik çabasını olmaksızın yaşamın düşünülemediği bir çaba, yaşamın bir parçası olan, doğuştan gelen bir duygu olarak tanımlamaktadır (<http://www.empatipdr.com/bilgi/mukemmeliyetcilik/icsayfa.html>).

Adler'in Bireysel Psikoloji olarak adlandırdığı kuramı, yaşamın özünde saklı yatıp gelişme, çaba harcama, iş görme eğilimiyle kendini açığa vuran gizemsel yaratıcı gücü kavrama arzusu, ayrıca belirli bir alandaki yenilgiyi başka bir alanda sağlanacak başarıyla dengeleme isteğini vurgulamaktadır. Sözü geçen yaratıcı güç amaca yöneliktir ve bu özellik kendini belirli bir amacın izlenmesinde gösterir, bireylerin düşünce ve davranışları böyle bir çabanın hizmetinde bulunur. Tüm insanlar çocukluk çağından itibaren belirli bir amaç ve ideal düşüncesi taşımaktadırlar ve bunlar yardımıyla içinde bulundukları durumları aşmaya, somut bir amaç saptayarak var olan eksiklikleri gidermeye, karşılaştıkları güçlükleri yenmeye çalışırlar. Mükemmeliyetçiliğin amaçlar için çabalama ve performans için yüksek standartlara sahip olmayla ilişkisi olması nedeniyle bu durum mükemmeliyetçilikle önemli oranda ilişkilidir (Mısırlı-Taşdemir, 2003).

Adler ayrıca normal (olumlu) ve nevrotik (olumsuz) mükemmeliyetçiler arasında ortaya çıkan yaşam tarzı farklılıklarının kaynağında bireylerin aile çevrelerinden aldıkları anlayışlar ve doğum sırasının önemli bir belirleyici olduğunu belirtmektedir. Adler bu konuda dört tip ortaya koymuştur. İlk doğan, ortanca, en küçük ve tek çocuk. İlk doğanlar mükemmellik için çok çaba sarf ederler ve büyüklerini memnun etme ihtiyacı hissederler ve kuvvetli bir başarıma gereksinimi duyarlar. Aynı zamanda ilk çocuklar otoriteye saygı duyarlar ve kuralların gerekli olduğunu düşünürler. Ortanca çocuklar kendilerini ilk çocuk ve ortanca çocuk arasında sıkışmış hissederler. En küçük çocuk ailenin bebeğidir. En küçük çocuğun pek çok rakibi vardır ama genellikle onları yener. Tek çocuk ise ilgi merkezinde olmaya alışkındır. Bununla beraber ebeveynlik endişeleri içinde yaşarlar (Kırdök, 2004).

Horney'e (1975) göre mükemmeliyetçilik bireyin kendine yabancılaşmasına patolojik olarak uyum sağlamasıdır. Horney, mükemmeliyetçi insanlardan söz

ederken aşın düzenli ve dakik olan, tam uygun kelimeyi kullanmaya çalışan, doğru kravat veya ayakkabıyı giymesi gerektiğini düşünen insanlardan bahsedildiğini söylemektedir. Horney'e göre bunlar, mükemmeliyetçilerin üstünlükte doruğa çıkma ihtiyaçlarının yüzeysel yanısıdır. Bunlar ancak davranışsal bir mükemmelliğin ifadesi olduğundan, nevrotik bireyler başka bir araca ihtiyaç duyarlar, bu amaçla başkalarının da bu mükemmeliyete ulaşmaları için ısrar ederler, onlar mükemmeliyete ulaşamadıklarında da küçümsenirler. Bu öz aşağılamanın dışa yansımasıdır. Görüldüğü gibi Horney mükemmeliyetçiliği sadece olumsuz yönüyle ele almış ve mükemmeliyetçiliği nevrotik bir gereksinim olarak görerek açıklamıştır.

Ellis (1977), mükemmeliyetçiliği mantıksız inançlar yaklaşımıyla ele almaktadır. Bu inançlara göre bireyin değerli olabilmesi için her yönüyle tamamen yeterli, yetenekli, hiç hata yapmayan ve her şeyin üstesinden gelen biri olması gerekmektedir. Birey ancak bu şekilde insanlardan saygı görür. Ellis talepkarlık ve kendini derecelendirmeyi mükemmeliyetçiliğin özellikleri olarak belirtmektedir. Birey her türlü isteğini bir zorunluluk olarak görür. Ulaşamadığı istekler karşısında kendini engellenmiş hisseder. Bireyde "ya hep ya hiç" düşüncesi hakimdir, tam yapamadığı şeylerden doyum sağlayamaz. Sahip olunan özellikleri, yetenekleri değerlendirerek yaşamak ve yaşamdan zevk almak işlevsel iken, mükemmeliyetçiler kişisel değerini derecelendirerek mantıksız ve işlevsel olmayan bir durum ortaya çıkarmaktadırlar.

Maslow'a (1970) göre tüm insanlar doğuştan "kendini gerçekleştirme" eğilimi ile dünyaya gelir. Kendini gerçekleştirme eğilimi bir hiyerarşinin oluşmasına neden olur. Maslow'a göre insan ihtiyaçları yedi grupta toplanabilir. Bunlar sırasıyla, "Fizyolojik İhtiyaçlar", "Güvenlik İhtiyacı", "Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı", "Saygı İhtiyacı", "Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı" "Estetik İhtiyacı" ve "Bilme-anlama İhtiyacı" dır. Hatta bu ihtiyaçlara "Aşkınlık İhtiyacı" da eklenebilir. Öncelikli ihtiyaçlar -"Fizyolojik İhtiyaçlar", "Güvenlik İhtiyacı", "Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı" ve "Saygı İhtiyacı"- karşılanmadıkça üst düzey ihtiyaçların -"Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı", "Estetik İhtiyacı", "Bilme-anlama İhtiyacı" ve "Aşkınlık

İhtiyacı"- giderilmesi beklenemez. Maslow kendini gerçekleştirmiş bireyleri nevrotik ve psikotik rahatsızlıkları bulunmayan ruh sağlığı yerinde olan kişiler olarak tanımlamaktadır (<http://www.xenodochy.org/mail/index.html>).

Hamacheck (1978) normal ve nevrotik mükemmeliyetçiler arasındaki ayrımı şöyle tanımlamaktadır; Normal mükemmeliyetçiler performanstaki küçük hataları kabul etmede geniş serbestliğe sahiplerken performanslarını başarılı kabul ederlerken nevrotikler ise; aşırı derecede hataları ile ilişkilidirler, en küçük hatalarını bile standartları karşılayamadıklarını algılama ile sonuçlandırır. Hamacheck mükemmeliyetçiliğin davranma biçimi ve davranış hakkında düşünme biçimi olduğunu belirtirken, mükemmeliyetçiliğin bireyin yaşamında pozitif bir etkisi olduğu görüşünü savunmaktadır. Nevrotik mükemmeliyetçiler yaptıkları işleri asla yeterince iyi görmedikleri için memnuniyet hissetmeyenler olarak tanımlanmaktadır. Normal mükemmeliyetçiler ise; çaba sarfederek çalışmaktan gerçek memnuniyet duygusu çıkaran, kendisi için yüksek standartlar belirleyen fakat durum için kabul edilenden daha azı için özgür hisseden bireylerdir (Akt: Schuler, 2000).

Rice ve arkadaşları (1998) mükemmeliyetçiliği “uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçilik” olarak tanımlamışlardır. Uyumlu mükemmeliyetçiler yüksek kişisel standartlara, temizlik ve düzen ihtiyacına ve erteleme isteksizliğine sahip olarak tanımlanmaktadırlar. Uyumsuz mükemmeliyetçiler ise; hatalara aşırı dikkat davranışlardan şüphe, erteleme eğilimi, gergin ve endişeli hissetme ve çocukları için gerçekçi olmayan beklentileri olan yüksek düzeyde eleştirel ebeveynlere sahip olmaları ile tanımlanmıştır (Akt: Yıldız, 2007).

Birçok araştırmacı mükemmeliyetçiliğin dezavantajlarının avantajlarından fazla olduğu görüşüne sahip olsa da, Parker ve Mills (1996) tıpkı meslektaşları Rice ve diğerleri gibi mükemmeliyetçiliğin yüksek sorumluluk ve bilinci oluşturma isteği olarak kabul edildiğinde olumlu olacağı görüşündedirler. Mükemmeliyetçiliğin zararlı olduğu ortak görüşüne karşın bu araştırmacılar, eğer bu kişilik özelliği ‘mükemmelliğin peşinde’ olarak yararlanılırsa, bunun bir erdem olacağını iddia ederler (Akt: Dinç, 2001).

Burns (1980) mükemmeliyetçileri kendilik değerini tamamıyla başarı ve verimlilik terimleriyle ölçen ve imkansız amaçlara doğru zorlayıcı ve ısrarcı bir şekilde çaba gösteren bireyler olarak tanımlamaktadır. Yüksek standartları karşılama çabası sağlıklı üstünlük çabası anlamında değildir. Mükemmeliyetçiler kendi değerlerini tamamen başarı ve verimlilik terimleriyle ölçen, imkansız amaçlar karşısında devamlı ve zorlayıcı olarak gerginliğe sebep olan ve ulaşmanın imkansız olduğu yüksek standartlara sahip bireylerdir. Bu bireyler sadece kendilerine zarar verebilen üstün olma için çabalamaktadır (Akt: Mızrak, 2006).

Mükemmeliyetçilik konusunda yazına katkı sağlayan araştırmacılardan biri de Pacht'dir. Pacht (1984), "Mükemmeliyetçilik Üzerine Yansımalar" adlı makalesinde mükemmeliyetçiliğin bir tür patoloji olduğunu söylemiştir. Bir başka deyişle mükemmeliyetçiliğin sağlıklı bir davranış olmadığını, tamamen malapdatif olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda Pacht, Burns'un görüşleri ile benzer biçimde mükemmeliyetçilerin hatalarını fazla genelleştirdiğini ve başarılarını minimize ederek kendilerini başarısız bir birey olarak görme eğilimine sahip olduklarını söylemiştir (Akt: Oral, 1999). Siegle ve Schuler (2000) ise; içsel mükemmeliyetçilik ve dışsal mükemmeliyetçilik tanımını getirmişlerdir. İçsel mükemmeliyetçilik mükemmel olmak için güçlü bir motivasyon, gerçek dışı bireysel standartlar oluşturma ve çabalama, hatalara odaklanma ve içsel standartları genelleme olarak nitelendirilebilecek kişilerarası bir boyuttur. Dışsal mükemmeliyetçilik ise benzer davranışları içerir ancak, bu davranışlar bireyin kendisinin yerine diğerlerine yöneliktir (Akt: Yıldız, 2007).

Mükemmeliyetçiliğin kökenlerini nerden aldığı, nasıl kazanılıp nasıl geliştirildiği ile ilgili gerek kuramsal temelli gerekse deneysel olarak çalışan pek çok araştırmacı (teorisyen) farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Ancak bu farklı görüşlerin yanısıra pek çok teorisyen aynı zamanda; mükemmeliyetçiliğin kökenlerinin yaşamın ilk yıllarında nispeten şekillendiği ve bu şekillenmede mükemmeliyetçi ve talepkar ailelerin büyük rol oynadığı konusunda hemfikirlerdir (Shcherbakova, 2001; Smyth, 2001).

Hewitt ve Flett 'e (1991) göre üç tür mükemmeliyetçilik vardır. Bunlar:

Diğerlerine Yönelik Mükemmeliyetçilik: Diğerlerinin yapabilirliklerine ilişkin inanç ve beklentileri içerir. Diğerlerine yönelik mükemmeliyetçiliğin önemi diğerleri için gerçekçi olmayan standartlara sahip olduğuna, diğer insanların mükemmel olması üzerinde önemli bir yeri olduğuna ve sıkı bir şekilde diğerlerinin performanslarını değerlendirdiğine inanılır. Burada davranış dışarıya yönlendirilmiştir.

Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik: Kendini eleştirme ve kendini cezalandırmaya neden olur. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik diğerlerini suçlama, güven eksikliği, diğerlerine karşı düşmanlık duygusuna yol açar. Bu boyut ahlakı hor görme, yalnızlık, evlilik ve aile gibi kişilerarası problemlerle ilişkili olabilir.

Sosyal Düzene Yönelik Mükemmeliyetçilik: Diğerleri tarafından verilen standartlara ve beklentilere ulaşma ihtiyacını algılamayı içerir. Sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiler önemi diğerlerinin kendileri için gerçekçi olmayan standartlara sahip olduğu, sıkı bir şekilde değerlendirildikleri ve mükemmel olmaları için baskı yaptıkları inancı ya da algılamasını gerektirir. Sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik bazı olumsuz sonuçlara neden olabilir. Diğerleri tarafından yüklenen standartlar aşırı ve kontrol edilemez olarak algılandığı için öfke, anksiyete ve depresyon gibi duygusal durumlar ve başarısızlık yaşantıları ortaya çıkabilir. Yüksek düzeyde sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiler diğerlerinin beklentilerini karşılama ile ilgili oldukları için negatif olarak değerlendirilmekten çok fazla korkarlar. Albert ve Haber (1990) yaptıkları araştırma sonucunda kendine yönelik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğin performans anksiyetesi ile ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Yüksek düzeyde kişisel ve sosyal standartlar zayıflatıcı ve somatik anksiyete ile ilişkili bulunmuştur. Bunun yanı sıra düşük kontrol duygusunun anksiyete ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Akt: Mızrak, 2006).

Anthony ve Swinson'a (2000) göre davranış ile düşünceler arasındaki ilişki karmaşıktır. İnançlar, beklentiler ve yorumlar davranışları etkiler. Bir işi yapmanın

tek yolu olduğuna inanan insanlar başkalarından yardım almak yerine işlerini kendi başlarına yapmayı tercih edeceklerdir. Dönem ödevinin mükemmel olması gerektiğine inanan öğrenci kendi için belirlediği standartlara ulaşamayacağını anladığında ödevlerine ya hiç başlamaz ya da kısa zamanda pes eder. Mükemmeliyetçilerin gösterdikleri davranışların bazıları şu şekilde sıralanabilir:

Aşırıya kaçmak: Mükemmeliyetçilikte kaygı ya da kişinin performans standartlarına ulaşamama ihtimaline karşı duyduğu rahatsızlık görüldüğünden mükemmeliyetçi insanlar genellikle davranışlarında aşırıya kaçarlar. Aşırıya kaçmak bir davranışı hata olmayacağından emin olana kadar tekrarlamaktır.

Aşırı kontrol etme ve teminat arayışı: Mükemmeliyetçiler işleri düzgün yaptıklarından emin olmak isterler. Bu nedenle doğru yapıp yapmadıklarını sıklıkla kontrol ederler ve beklenen standarda ulaşıp ulaşmadıkları hakkında sürekli teminat ararlar.

Aşırı düzenleme ve liste yapma: Mükemmeliyetçiler yapılacaklar listesi ya da eşyaları belli bir düzene göre dizme gibi detaylarla çok meşgul olurlar. Belli bir seviyede düzenleme yapmak faydalı olmasına rağmen aşırı düzenleme işimizi bitirmemize engel olabilir.

Karar verme güçlüğü: Mükemmeliyetçiler genellikle karar vermede güçlük yaşarlar. Çeşitli alternatiflerle karşılaşan mükemmeliyetçi bireyler genellikle telafisi mümkün olmayan hatalar yapmaktan korkarlar ve karar vermekte zorlanırlar.

Erteleme: Mükemmeliyetçiler bir işe başlamayarak işi mükemmelin altında yapma olasılığından kurtulmuş olacaktır.

Yetki verememe: Mükemmeliyetçi birey karşısındakinin işi mükemmel yapacağına güvenemediğinden işbirliği yapamaz, başkasına yetki veremez, bütün işi tek başına yapmaya çalışır.

Çok çabuk pes etmek: Mükemmeliyetçi bireyler belli bir amaca ya da hedefe ulaşamayacakları endişesiyle denemekten vazgeçerler.

1.1.1. Tek Boyutlu Bakış Açısından Mükemmeliyetçilik

Tarihsel bir açıdan bakıldığında, 1990'lara kadar mükemmeliyetçilik, kişinin kendine yönelik mükemmeliyetçi biliş ve düşüncelerine odaklı, tek boyutluydu (Ellis, 1962; Burns, 1980; Pacht, 1984). Ancak yine bu dönemde mükemmeliyetçilik kendi ve başkaları için gerekenden daha yüksek kalitede performans isteği olarak tanımlanmıştır (Hollender, 1965). Mükemmeliyetçiliği konu alan ilk araştırma ve makalelerin büyük bir çoğunluğunun kuramlara dayalı olduğu ve mükemmeliyetçiliğe ilişkin tanımlamalarda kişilik özelliklerine vurgu yapıldığı görülmektedir (Burns, 1980; Hamachek, 1978; Hollender, 1965; Pacht, 1984).

Mükemmeliyetçilik üzerine ilk araştırmaların odak noktası kişisel standartlar üzerindedir ve temsil gücü olmayan danışanlara dayalı da olsa mükemmeliyetçiliği patolojik olarak algılamak mükemmeliyetçiliği ölçmeye çalışan deneysel girişimlerden de etkilenmiştir (Slaney ve Ashby, 1996). Mükemmeliyetçiliği tek boyutlu bakış açısıyla ele alan ölçümlerden her biri kısmende olsa farklı vurgulara sahiptir (Frost ve diğ., 1990).

Mükemmeliyetçi kişilerin düşünme şeklinde etkili olan bazı özellikler vardır. Performanslar için oldukça yüksek standartlar oluştururlar ve genel olarak 'hiç kazanmama senaryoları' vardır, bazı amaçlar belirleyip bu gerçekdışı hedeflere ulaşmaya çalıştıklarından sürekli olarak hata yapmaktan hayal kırıklığına düşerler ve bunun sonucu seçici dikkat olarak gelir (Pacht, 1984). Bundan dolayı mükemmeliyetçi eğilimi olan kişiler kendi değerlerini kendi üretkenlikleri ile değerlendirdiklerinden, bu stil, kendini geliştirme yerine kendini savunma faktörü olur. Buna ek olarak da 'ya hep ya hiç' düşüncesi ya da 'ikili düşünce' göze çarpar. Diğer bir deyişle mükemmeliyetçiler için orta nokta yoktur, sadece değişmeyen uç noktalar vardır (Burns, 1990; Beck ve diğ., 1985).

Mükemmeliyetçi olarak adlandırılan kişilerin bazı ortak noktaları vardır. Bu özellikler gerçekdışı yüksek standartlar oluşturma ve bunlara ulaşmaya çalışma, kendini ya hep ya hiç düşünce şekline çok sıkı bir şekilde bağlı kalarak değerlendirme ve son olarak da korkma ve hatalı deneyimlerini genelleme şeklindedir (Hollender, 1965; Burns, 1980; Pacht, 1984).

1.1.2. Çok Boyutlu Bakış Açısından Mükemmeliyetçilik

Mükemmeliyetçilik ölçeklerinin tüm kişi içi yönleri kapsayamadığı düşüncesi bazı araştırmacıların farklı ölçekler geliştirmelerine yol açmıştır (Frost ve diğ., 1980). Tek boyutlu bakış açısının mükemmeliyetçilik kavramı ve değerlendirmesi yerini daha geniş bir mükemmeliyetçilik yapısı görüşüne bırakmıştır. Bununla birlikte, çok boyutlu perspektife dayanan araçların hala öncelikli olarak mükemmeliyetçiliğin olumsuz yönlerine odaklandığı görülmektedir (Kutlesa, 2002).

Çok Boyutlu Yaklaşımda, Mükemmeliyetçilik yapısının;

1) Kişilerarası (sosyal) ve kişi içi (personal) yönlerin her ikisini de kapsadığı (Frost, Martin, Lahart ve Rosenblate, 1990; Hewitt ve Flett, 1991a; Slaney ve Johnson, 1992).

2) Uyumlu ve uyumsuz özelliklerin (örneğin, Blatt, 1995; Hill, McIntire, ve Bacharach, 1997a) her ikisini de içerdiği görüşü hakimdir.

Frost ve arkadaşlarının (1990) kavramsallaştırmalarındaki yeni ölçek 6 boyuttan oluşmaktadır: Hatalara aşırı ilgi, kişisel standartlar, anne- baba beklentileri, eleştirel anne-baba tutumları, davranışlardan şüphe ve düzen.

İlk boyut, “Hatalara Karşı Aşırı Kaygı” yaşamaktır ve bu boyut kavramsal olarak hata yapmaktan kaçınmayla ilişkilidir. Hatalara karşı aşırı ilgi, hatalar karşısında olumsuz bir tepki sergileme eğilimi, hatalara başarısızlıkla eşdeğer olarak görme şeklindeki yanlı yorumlama ve başarısızlık sonrasında diğer insanların saygısını yitireceğine inanma olarak tanımlanmaktadır. Kliniklerde ve diğer

araştırma merkezlerinde yapılan çalışma sonuçları, hata yapmaya aşırı dikkat etmeye; sosyal anksiyete ve insanlar tarafından yargılanma endişesinin eşlik ettiğini göstermektedir. Bu boyuttaki mükemmeliyetçilik, Hewitt ve Flett'in (1990) "kendine yönelik mükemmeliyetçilik" tanımlamasına benzerdir (Frost ve diğ., 1990; Frost ve diğ., 1997; Antony ve Swinson, 1998).

Yüksek kişisel standartlar boyutunda bireylerin kendileri için oldukça yüksek standartlar belirledikleri ve kendilerini değerlendirmede bu standartları önemli gördüklerinden bahsedilmektedir. "Hatalara Karşı Aşırı Dikkat" Boyutu gibi "Yüksek Kişisel Standartlar" boyutu da Hewitt ve Flett'in (1990) "Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik" şeklinde tanımladığı inanca bağlı bir eğilimdir (Frost ve diğ., 1990; Frost ve diğ., 1997). Bireyin ebeveynini yüksek standartlara sahip ve bu standartlara aşırı önem veren kişiler olarak algılaması üçüncü boyutu oluşturmakta ve "Yüksek Ebeveynsel Beklentiler" olarak adlandırılmaktadır (Frost ve diğ., 1990; Frost ve diğ., 1993). Bu boyut mükemmeliyetçiliğin kökenini açıklama konusunda mükemmeliyetçiliğin diğer boyutlarından daha yararlıdır. Hewitt ve Flett'in "Sosyal Düzene Yönelik Mükemmeliyetçilik" boyutuna denk düşmektedir. Başkalarına karşı mükemmel bir performans gösterme baskısı hisseden kişiler için, ebeveynler dışsal baskı unsuru haline gelebilir (Antony ve Swinson, 1998).

"Yüksek Ebeveynsel Beklentiler" boyutuyla yakından ilişkili olan dördüncü boyut "Aşırı Ebeveynsel Eleştiri" olarak adlandırılmaktadır ve her iki boyut iç içedir.

Ebeveynsel beklentiler ve ebeveynsel eleştiri boyutlarının her ikisi de ailelerin değerlendirici tutumlarının algılanması üzerine odaklanır (Frost ve diğ., 1997). Bu boyutta kişi ebeveynlerin aşırı eleştirel olduğunu hissederse, bu durum mükemmeliyetçilik eğilimine yol açabilir.

Beşinci boyut, bireyin performansının niteliğine dair kuşku duymasıdır ve "Davranışlardan Şüphe Duyma" olarak adlandırılır. Eylemlerinden şüphe duyan bireyler işlerini yaparken çok fazla vakit harcayabilir ve işlerini tekrar tekrar kontrol etme ihtiyacı hissederler. Davranışlar hakkında aşırı şüphe duyma bazen takıntılı

düşünce bozukluğu olan kişilerde rastlanan bir durumdur (Frost ve diğ., 1990, 1993, 1997).

Son olarak “düzen” boyutu temizlik ve düzen ile ilgili aşırı bir dürtü duyma durumudur ve bireyin yaşamında tertipliliğe ne kadar iyi eğilimi olduğunun yansıması olarak tanımlanmaktadır (Frost ve diğ., 1997). Düzenli olma yeteneğine sahip olmak faydalı bir özellik olmasına rağmen düzenleme ve organizasyona aşırı düşkün olan kişiler bu işle o kadar çok zaman harcarlar ki sonunda asıl önemli işlerini bitirememe problemini yaşarlar (Frost ve diğ., 1990).

1.2. EBEVEYN TUTUMLARI (ANNE-BABA TUTUMLARI)

Anne-baba tutumları, çocuğun kişiliğinin oluşumunda ve karakterinin biçimlenmesinde büyük önem taşır. Anne-baba tutumu, gelişmekte olan çocuğa örnek model oluşturacağından çocuğun kişilik oluşumunu etkiler ve özdeşim modellerinden edindiğini benzer tutumları sergilemesiyle ortaya koyar. Uyumlu ve özgür bir aile ortamı içinde, tutarlı ve sağlıklı ilişkiler içinde yetişen çocuk, özerk bir birey olarak yetişkin yaşamına ulaşabilir (Yavuzer, 1994).

Kişiliği gelişim açısından inceleyen kuramcılarının çoğu, çocukluğun ilk yıllarının kişiliğin biçimlenmesinde etkili olduğunu kabul etmektedirler. Bu konudaki ilk kuramcılardan Freud kişiliğin temel karakter yapısının bebeklik ve çocukluk yıllarında özellikle beşinci yılın sonunda biçimlendiğini bu yaştan sonraki gelişimin temel yapının işlenmesinden ibaret olduğuna inanır. Özellikle anal dönemde anne çocuk arasındaki ilişkilerin uyumlu şekilde sürdürülmesi özerk olma, özgürce seçim yapabilme, bağımsızlığını sürdürme, suçluluk duymaksızın girişimde bulunma, olaylar karşısında karamsarlığa kapılmadan eyleme geçme ve bu eylemlerin sonuçlarını olduğu gibi kabul etme, dik kafalı olmadan ya da aşırı ödünler vermeden diğer insanlarla işbirliği yapabilme yeteneklerini etkilemektedir. Yine üç-beş yaşlar arasına rastlayan fallik dönemde sağlıklı koşullarda çocuk kendi cinsiyetini benimseme, utanç duygusuna kapılmadan merak ettiklerini öğrenme, çevresindeki durumların ve kişilerin yanı sıra kendi içsel dürtüleri üzerinde de egemen olabilme, iç ve dış dünyasına bir düzen getirme çabası içindedir (Akt: Geçtan, 1984)

Diğer bir kuramcı Horney için de aile ortamındaki karşılıklı ilişkiler çok önemli olup, normal dışı davranışlar büyüklerin çocuklara karşı gösterdiği olumsuz davranışlardan temel almaktadır. (Akt: Hall ve Lindzey, 1970).

Rogers'a göre (1961) başka insanlar tarafından olumlu olarak değerlendirilme ve kabul edilme bireyin yaşantılarını algılayışını etkilemektedir. Özellikle kendisine yakın olan kişilerin tutumu onun için çok önemlidir. Çevresindeki kişilerden kaynaklanan yaşantısı olumlu ise birey kendisine değer verme

duygusu geliştirir. Sahip olunan duygular bireyin tüm davranışlarını etkisi altına alır.

Baumrind'e (1980) göre toplumsallaşma, gelişmekte olan çocuğun yetişkinlerce kendi kültürlerine uygun değer ve alışkanlıklarını kazanma sürecidir. Çeşitli özelliklere sahip olarak doğan çocuk, gelişimi boyunca doğduğu çevrenin koşullarından etkilenir. Bu nedenle aile, çocuğa çevresel koşulları sağlaması,, potansiyelini kullanması, geliştirmesi, topluma ve kendisine mutluluk verecek tutum ve davranışları kazandırması bakımından çok önemlidir. Çocuklar yetersizlikleri nedeniyle kendi başlarına hareket edemezler. İhtiyaçlarının çoğu anne-babaları tarafından karşılanır. Kendi düzenlerini sağlamış olan yetişkinler bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde çocuklardan pek çok şeyi gerçekleştirmesini isterler.

Anne-babaların tutumları ve çocuklarıyla kurdukları ilişki biçimi toplumdan topluma, kişiden kişiye farklılık gösterdiği gibi aynı toplum ve kültür içinde yaşayan aileler arasında bile farklı şekilde olabilmektedir. Sosyo-ekonomik düzey, anne-babanın yaşı, eğitimi, kişilik özellikleri ve ailedeki çocuk sayısı gibi değişkenler de anne-baba tutumlarını etkilemektedir (Mussen, 1973)

Anne-baba tutumları Baumrind (1996) tarafından üç başlık altında toplanmıştır. Bunlar:

- 1) Serbestlik tanıyan anne-baba tutumu,
- 2) otoriter anne-baba tutumları,
- 3) otoriteye dönük, yetkin anne-baba tutumudur.

Serbestlik tanıyan anne-baba tutumu: Bu tutumu gösteren anne-babalar çocuklarının istek ve davranışları karşısında kabul edici, olumlu, cezalandırıcı olmayan tepki gösterme eğilimindedir. Kurallar açıkça belirtilir, ve çocuğun kararlara katılması beklenir.

Otoriter anne-baba tutumu: Otoriter anne-baba çocuğun davranış ve tutumlarını çoğu kez kesin sınırlarıyla biçimlendirir, kontrol eder ve değerlendirir. Çocuğun kendine itaat etmesini ister. Kendi bildiğinin doğru olduğuna ısrar eder, şiddet ve cezaya başvurur. Çocuğu kontrol altına alır. Çocuğa söz hakkı verilmez, ne söyleniyorsa kabul etmesi istenir.

Otoriteye dönük yetkin anne-baba tutumu: Yetkin anne-baba çocuğun davranışlarını duruma göre ve mantık çerçevesinde yönlendirir. Çocuğun söz söyleme hakkı vardır. Çocuk anababanın kontrolü altındadır, fakat davranışlarına baskı yapılmaz. (Kaya, 1994). Bayley ve Schaefer (1967), anne-baba davranışlarını önce red- kabul ve özerklik denetim boyutlarına ayırmış, bu boyutlara sevgi ve düşmanlık değişkenlerini eklemişlerdir.

Red-Kabul Boyutu: Anne-baba davranışlarının kabul etme ucuna ilişkin davranışlar şefkatli, kabul edici, anlayışlı, çocuk merkezli, açıklamaya yer veren, neden- sonuç ilişkisi üzerinde duran, övgüden kaçınmayan, fiziksel cezaya az yer veren, çocuğun fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimini dikkate alan davranışları kapsarken, aynı boyutun red ucu ise yukarıda sözü edilen davranışların tersi davranışları kapsamaktadır.

Özerklik Denetim Boyutu: Anne-baba davranışlarının özerklik denetim boyutunun denetim ucuna ilişkin davranışlar çocuğun fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimiyle ilgili davranışlarına sınır koyma, çocuğun söz söylemesine izin vermeme, çocuktan aşırı istekte bulunma ve benzeri davranışlardan oluşurken, aynı boyutun özerklik ucuna ilişkin davranışlar yukarıda bahsedilen davranışların karşıtı davranışları içermektedir.

Türkiye’de ergenler ve genç yetişkinler için Kuzgun ve Eldeleklioğlu (1993) üç tür anne-baba tutumu belirlemişlerdir. Bunlar; otoriter, koruyucu ve demokratik anne-baba tutumlarıdır.

Koruyucu Anne-Baba Tutumu: Anne-babanın aşırı koruması, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucu, çocuk diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir. Çocuğun yaşamı boyunca sürebilen bu bağımlılık, psiko-sosyal olgunluğu olumsuz açıdan etkiler ve çocuğun kendi kendisine yetmesine olanak vermez (Yavuzer ve diğ., 2003).

Koruma-kollama normal bir anne-baba davranışıdır. Ancak kollama ve koruma davranışını çocuğun kendini gerçekleştireceği faaliyetleri engelleyecek şekilde yaygınlaştırmak “aşırı himayeci” olarak davranmak demektir. Bu tutumu sergileyen ebeveyn, çocuğun gelişimine has özgürlükleri kazanmasını engelleyecek şekilde ona nasıl davranması, neleri yapması gerektiğini dikte ettirir. Bu anne-babalar çocuklarını kendilerinin bir uzantısı gibi görmekte ve onlarla duygusal yoksunluklarını gidermek istemektedirler. Bu ailelerde çocuk anne-babasının kontrolünde daha çok tutulmakta ,bağımsız ve ayrı bir birey olma yolundaki çabaları ebeveyn tarafından daha çok engellenmektedir (Kulaksızoğlu, 2004).

Aşırı koruyucu ve abartılmış sevgi ile büyütülen çocuklar hayata ve sosyal yaşama gereğince hazırlanamazlar. Hayattan edinmeleri gereken deneyimleri edinmeden hayatla karşı karşıya kaldıklarında uyum sağlamakta güçlük çekmektedirler. Beceriksiz, çekingen ve sakar görünürler. Atılım ve başarıma gücünden, kendilerini kabul ettirme istek ve yeteneğinden yoksundurlar. İçlerindeki cevher kolay kolay su yüzüne çıkmaz. Çoğunlukla başarısız ve mutsuz olurlar. Toplumsal yaşam bir kavga ve bir güç yarışıdır. Çocuk bu yarışta baştan yenilgiyi kabul eder. Çocukta yarışma istegi dahi görülmez. Aileden uzak yaşamak çocuk için oldukça acıdır.

Koruyucu anne-baba tutumunun beraberinde getirdiği en yaygın davranışlar ise; çocukla sürekli birlikte olmak ya da çocuğa sürekli bebek muamelesi yapmaktır. Bu tür tutumların bir diğer sonucu da; aşırı hoşgörü biçiminde ortaya çıkar. Koruyucu anne-baba tutumunun çocuk üzerindeki etkisi ise; çocuğun bağımlı bir kişilik geliştirmesine yol açmasıdır (Cüceloğlu, 1991).

Otoriter Anne-Baba Tutumu : Çocuğun hemen hemen her davranışını yasaklayan katı, sert ve serbestlik tanımayan disiplin uygulamasıdır. Anne-babanın çocuğu devamlı denetim altında tuttuğu, her hareketini denetlediği, eleştirdiği ve uyulması gereken katı kurallar koyduğu tutumdur (Sargın, 2001).

Kuzgun'a (1972) göre otoriter anne-baba çocuğunu belki sevmektedir; ancak sevgisini çocuk istenilen şekilde davrandıkça gösterir. Yani sevgiyi bir pekiştirici olarak kullanır. İstenen davranışlar da çoğunlukla gelenek ve daha üst otoritelerle saptanmış kurallara ve normlara uygun davranışlardır. Otoriter anne-baba kendisini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görür ve mutlak itaat bekler. Otoriter anne-babanın kendisi otoriter kişiliğin temel nitelikleri olan katılık ve dogmatik düşünme tarzına yatkın olduğundan çocukla dilsel alışverişte bulunmaz, istek ve emirlerinin tartışmasız yerine getirilmesini ister. Aksi halde cezaya başvurur. Otoriter anne-babaya sahip ergenler anne-babanın istediğinden farklı davrandıklarında dışlanacaklarını bildiklerinden ve cezalandırılma korkusundan dolayı boyun eğler. Böyle ailelerde yetişen çocuklar duygu ve düşüncelerini daha çok bastırırlar. Bu ailelerde yetişen gençler, öfke ve kızgınlık duygularını açık bir biçimde ifade edemezler çoğu zaman çocuğun istenmeyen davranışları anne-baba tarafından dayakla engellenebilir. Çocuk ve ergenin fiziksel olarak cezalandırılması ve öfke duygularının bastırılması onlarda pasif saldırganlık yaratır (Kulaksızoğlu, 2004).

'Zor yoluyla denetleme' ve 'sevgi esirgeyerek denetleme' boyutlarının egemen olduğu aşırı baskılı ve otoriter aile ortamında, denetlenen çocuk hangi davranışın hangi tepkiyi alacağı hakkında bir fikre sahip değildir. Dolayısıyla, çocuğun, kaygılı bir belirsizlik içinde aşırı isyankar veya aşırı boyun eğici olması mümkündür (Yavuzer, 2002).

Otoriter bir aile ortamında, katı denetim uygulandığı için çocukların boyun eğici, terbiyeli, uyumlu, edilgin ve kibar olması istendik davranışlar olmakla birlikte, otoriter aile ortamı; bireyin bastırılmış, kendisini ortaya koyamayan bir kişilik geliştirmesine neden olmaktadır (Özgüven, 2001). Otoriter anne-babanın olduğu ailede uygulanan sıkı disiplin kuralları, eğitimde cezaya başvurulması, çocuğun

düşük özgüvenli, kaygılı ve nörotik bir kişilik geliştirmesinde önemli etken olmaktadır. Bunların yanı sıra anne-babaları otoriter olan gençlerin çevrelerine körü körüne uyan, başarılı ancak sosyal konularda kendilerine daha az güvenli, depresyona, suçluluğa ve madde kullanımına daha yatkın oldukları belirtilmektedir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

Demokratik Anne-Baba Tutumu: Demokratik anne-baba çocuğa karşı içten, derin ve koşulsuz sevgi duyar. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına duyarlıdır. Davranışlarını ilgi ve anlayışla izler. Özerk davranmasına izin verir. Çocuğa kendini istediği zaman kullanabileceği bir kaynak olarak sunar ve aile kuralları hakkında bilgi verir. Demokratik anne-baba çocuğunu denetlemekten kaçınır, amacına ulaşmak için baskı yerine mantık ve manipölasyonu kullanır (Baumrind, 1966).

Demokratik aile ortamında uyulması gereken kurallar önceden belirlenmiş ve sınırları çizilmiştir. Çocuk, hangi davranışı yaptığında ödöl, hangi davranışı yaptığında ceza alacağını bilir. Aile üyeleri birbirine saygı göstermektedir. Çocuklara anne-babanın bir uzantısı olarak değil, evde yaşayan ve anne-baba ile eşit haklara sahip bireyler olarak bakılmaktadır. Çocuğa güven duyulmakta ve çocuk desteklenmektedir. Çocuğun yeni şeyler denemesine ve yaratıcılığının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Kararlar tüm aile üyelerinin katılımıyla alınmaktadır (Tuzcuoğlu, 2003). Demokratik anne-babaların bulunduğu ailelerde, gencin duygu ve düşüncelerindeki değişimler hoşgörü ile karşılanır. Ancak gençten evin temel kurallarına uyması beklenir (Yörükoğlu, 2000).

Demokratik ve güven verici bir ortamda yetişen çocuk, kendine ve çevresine saygılı, sınırları bilen, yaratıcı, aktif, etkin, girişken, yaratıcı ilişkiler kurabilen, kendine karşı fikirlere saygı duyan, kendi inandıklarını sonuna kadar savunabilen, atılgan, fikirlerini serbestçe söyleyebilen ve kendine ait fikirleri doğrultusunda hareket eden, kişilik ve davranışları açısından dengeli sorumluluk duyguları gelişmiş, kurallara ve otoriteye karşı körü körüne bağlı olmayan, hoşgörölü, açık fikirli, anlaşılır, toplumsal ve uyumlu bir birey olarak yetişir (Yörükoğlu, 1998).

Yapılan araştırmalar, demokratik bir aile ortamında yetişen çocukların, zihinsel yönden olduğu kadar, kişilik gelişimi yönünden de gelişmeye daha yatkın olduklarını, demokratik ortamın çocuğa sadece özgürlük olanağı tanımakla kalmayıp, aynı zamanda onu kendini anlatma ve deneyim kazanmaya da özendirildiğini ortaya koymaktadır. Böyle bir ortamda yetişen çocuklar hareketli, korkusuz ve bağımsız olmaktadır (Özgüven, 2001).

Demokratik tutumda çocuğun anne-babasından yeterli ilgi, sevgi ve şevkat görmesi, çocuğun kendisine olan güven duygusunun gelişmesine ve aralarında sağlıklı duygusal bir etkileşimin gerçekleşmesine yardımcı olur. İlgi ve şevkat gösterme çocuğa kabul edildiği mesajını iletir. Kabul ise çocuğun kendi benliğine ilişkin olumlu algılamalar geliştirmesini sağlar (Çağdaş, 2003).

1.3. MÜKEMMELİYETÇİLİK VE ANNE-BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Araştırmacılar mükemmeliyetçileri, anne-babalarının kendileri hakkındaki beklentilerine ve değerlendirmelerine oldukça önem veren kişiler olarak tanımlamışlardır (Frost ve diğ., 1990). Yine araştırmacılar mükemmeliyetçiliğin etiolojisinde, aile türlerinin mükemmeliyetçilik üzerindeki rolünü vurgulamışlardır (Burns, 1980; Pacht, 1984).

Bilal'e (1984) göre, çocuğun içinde yaşadığı topluma uygun bir birey olarak yetişmesi önce aile çevresinde sağlanmaktadır. Her ne kadar çocuk büyüdükçe ailenin dışındaki okul ve akran gruplarından oluşan çevre onu etkilemeye başlarsa da, çocuğun kişilik gelişimi üzerinde anne-baba tutumlarının etkileri önemini korumaya devam etmektedir.

Burns'e (1980) göre mükemmeliyetçi kişiler, erken çocukluk dönemlerinde durumluk yada tutarsız sevgi ve onayın olduğu çevrelerde yetişmişlerdir. Bu yüzden yaşamlarında onay ve sevgi almak için mükemmeliyetçilik arayışındadırlar. Tutarlı dış standartların olmayışı, şüpheyne ve belirsizliğe yol açmaktadır, çünkü hiç kimse, iynin ne kadar iyi olduğunu bilmemektedir. Sonuç olarak da bu belirsizlikten kişinin kendini sakınması için en önemli yol mükemmeliyetçiliktir (Hamacheck, 1978: akt: Frost et al., 1990).

Ebeveyn beklentisi, anne-babanın dışsal bir baskı unsuru haline gelme durumu olarak belirtilmiştir. Ebeveyn eleştirisi bireyin yaptığı hatalara karşı ebeveynin eleştiri yapması durumudur. Bu son iki boyut mükemmeliyetçiliğin kökenini açıklama konusunda yarar sağlamaktadır (Frost ve diğ., 1990; Hewitt ve Flett, 1991a). Missildine (1963), çocuğun memnuniyet duygusunu hissetmeme ve davranışlarının ailelerinin onayı için yeterince iyi olmaması ile sonuçlanan, mükemmeliyetçi ailelerin, çocuklarının davranışlarını onaylamayıp, en iyisini yapmaları için onları zorlamalarını dile getirmiştir. Böylece çocuk asla memnuniyet duygusu hissetmemekte, davranışı ailelerinin onayı için asla yeterince iyi

olmamaktadır. Mükemmeliyetçiliğin sınırlı ailesel kabul ve 'ısrarcı ailesel istekler'e dayandığına inanır. Mükemmeliyetçi ailelerin sadece kendi başarısızlıklarını küçümsemekle kalmayıp aynı zamanda çocuklarının çabalarını kabul etme ve ödüllendirmeyi de zor bulduklarını belirtmiştir (Frost ve diğ., 1991).

Barrow ve Moore (1983) mükemmeliyetçi düşüncenin gelişimi için dört koşul yapılandırmışlardır. Birincisi, mükemmeliyetçiliğin, aileler aşırı derecede eleştirici ve talep edici olduğunda meydana gelmesidir. İkincisinde eleştiri direkt değildir, fakat ailelerin beklentileri ve performansın standartları açıklanmıştır. Üçüncü koşul, standartların olmamasıdır. Dördüncü koşul, mükemmeliyetçi tutum ve davranışlara model olan mükemmeliyetçi ailelerin davranışlarıdır. Barrow ve Moore (1983)'a göre mükemmeliyetçi aileler tarafından çocuğa yerleştirilen aşırı ailesel istekler ve mükemmeliyetçi modellerin birleşimi mükemmeliyetçiliğin gelişimi için uygun bir ortam sağlar. Mükemmeliyetçi aileler aşırı derecede eleştirici, talepkar ve genellikle çok az destekleyicidirler (Barrow ve Moore, 1983: 613; Burns, 1980: 34; Hamacheck, 1978: 28).

Flett ve arkadaşları da (2002) mükemmeliyetçiliğin çocuk üstündeki ebeveyn baskısı, baskı ve ebeveyn rollerinde değer kaybı ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Bu bakımdan çocuklukta mükemmeliyetçilik oluşumuna dair dört farklı model geliştirmişlerdir. Bunlar: sosyal beklentiler modeli, sosyal öğrenme modeli, sosyal reaksiyon model ve endişeli yetiştirme modelleridir (Akt: Benk, 2006).

Sosyal Beklentiler Modeli:

Çocuk büyümesi sırasında kendisi mükemmel olduğunda, ebeveynlerinden daha çok kabul gördüğünü bulgulamıştır. Ebeveynlerinin istek ve beklentilerini karşılayamayan çocuklar kendilerini çaresiz ve yardıma muhtaç bir durumda hissederler. Öte yandan ebeveynlerin aşırı baskısı ve yüksek düzeydeki beklentiler bir yana hiçbir beklentilerinin de olmaması çocuk için eşit derecede kötüdür. Bazı araştırmacılara göre bazı çocuklar ebeveyn ilgisi yokluğu ile başa çıkmak içinde bir tür mükemmeliyetçilik geliştirmektedirler (Akt: Benk, 2006)

Hollender (1980), ailesel onayı kazanıncaya kadar mükemmeliyetçilerin çaba göstermeye devam ettiğini desteklemiştir. Bums (1980), mükemmeliyetçi ailelerin üstün performansı ödüllendirmek için sevgi ve onaylamayı kullandıklarını belirtmiştir. Çocuk hata yapıp başarısız olduğunda mükemmeliyetçi ebeveyn anksiyete ve memnuniyetsizlik yaşar. Çocuk bunu reddedilme olarak algılar ve kaçınmak için mükemmel olma çabalarına devam eder. Ebeveynlerin sevgi ve onayını almak için hatadan kaçınır ve mükemmel performansın gerekliliğini hisseder (Akt: Taşdemir, 2003).

Hamacheck (1978) nevrotik mükemmeliyetçiliğin sevgilerinin daima çocuğun performansına bağlı olduğu ailelerin uygunsuz ve tutarsız onaylamaları ile çocukluk deneyimlerinden meydana geldiğini bildirmiştir. Ailelerin onaylamama, tutarsız onaylama ya da şartlı onaylamasının çocuklarındaki mükemmeliyetçiliğe yol gösterici olarak görmektedir. Çocuk eleştiriden kaçınmak ve ailesel istekleri karşılamak için kusursuz olmaya devam etmelidir.

Sosyal Öğrenme Modeli:

Ebeveynleri mükemmeliyetçi olan çocuklar da gene onları taklit ederek mükemmeliyetçi olmaktadır (Akt: Benk, 2006).

Sosyal Reaksiyon Modeli:

Otoriter anne-babalar çocuklarının davranış ve tutumlarını toplumsal standartlara göre şekillendirip denetlemeye ve değerlendirmeye çalışırlar. Çocuklarının kesin olarak kendilerine itaat etmesini beklerler. Çocuklarının davranış ya da inançları kendi doğru bildikleri değerlerle çatıştığında zora ve cezaya başvururlar. Sözel alışverişe izin vermezler. Her söylediklerinin çocukları tarafından kabul edilmesini isterler (Baumrind,1966).

Bazı çocuklar özellikle fiziksel saldırıya maruz kalırlar. Bundan başka sevginin geri çekilmesi gibi psikolojik saldırı, utandırılma ve kaotik aile yaşamında yetişen çocuklarda belli bir tepkisellik oluşur. Bu tip çocuklar yetiştirilme koşullarına kendileri mükemmeliyetçi olarak tepki verirler. Bu bir çeşit başa çıkma

mekanizmasıdır. Bu tip bir mükemmeliyetçiliğin birbiri ile ilişkili pek çok farklı sebebi olabilmektedir. Çocuk maruz kaldığı kötü davranışlardan kaçınmak için mükemmeliyetçi olabilir ya da maruz kaldığı utanç ve hakaretten kaçınmak için mükemmeliyetçi olabilir. Örneğin, mükemmel olursam kimse beni incitmez. Başka bir durumda ise çocuk son derece belirsiz koşullara sahip olduğu için bu koşulların belirsizliğinden kurtulmak için mükemmeliyetçi olabilir. Aile üyelerinin ya da diğer bakıcıların tepkilerinin tutarsız olması bu gibi belirsiz durumlara bir örnek olabilir (Flett ve arkadaşları, 2002).

Endişeli Yetiştirme Modeli:

Koruyucu anne-babalar çocuğun her türden ihtiyacını kendileri karşılamak isterler. Çocuğun kendi başına hiçbir gereksiniminin üstesinden gelemeyeceği inancında olan bu anne-babalarda çocuk adına her şeyin incelikle düşünülüp yerine getirilmesi ölçüsünde daha iyi bir anne-baba olacakları duygusu hakimdir (Kaya, 1994).

Bazı anne-babalar çok endişeli yetiştirme tarzına sahiptirler. Hatalara çok fazla takılırlar ve düşkünlük gösterirler. Bu bakımdan çocuktan hata yapmaması istenir. Hata ve hatanın sonuçları çok önemlidir. Bu tip ebeveynlerin mükemmel olamama ya da çocuklarının mükemmel olmaması gibi korkuları bulunmaktadır. Bu bakımdan aşırı korumacılık da bu modellere dahildir. Çocuktan sıklıkla olası hatalara ve bunların çocuğun hayatını gelecekte etkilemelerine dikkat etmesi istenir ve bu hataların başkaları tarafından nasıl olumsuz biçimde değerlendirileceği de hatırlatılır. Bu tip yetiştirme modeli hatalardan korkmayı ve onlara dikkat etmeyi içerir ve ayrıca gelecekte de bu hataların ne tip sorunlar doğurabileceğine dikkati çeker (Akt: Benk, 2006).

Demokratik tutumla yani demokratik tutumun olduğu ailede yetiştirilen çocuklar, temel güven duyguları gelişmiş, fikirlerini serbestçe söyleyebilen, girişimci, sorumluluk alabilen, kendine ve diğer insanlara saygılı, kendini geliştirmeye, kendini gerçekleştirmeye ve yaratıcı fikirler üretmeye istekli bireylerdir (Kulaksızozğlu, 2004).

1.4. MÜKEMMELİYETÇİLİK VE ANNE-BABA TUTUMLARIYLA İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde mükemmeliyetçilik ve anne-baba tutumlarıyla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış çalışmalar sunulmaktadır.

1.4.1. Mükemmeliyetçilik ile İlgili Yapılmış Çalışmalar:

Frost ve diğerleri (1991) mükemmeliyetçilik ve ailesel istekler arasındaki ilişkiyi incelemek için yaptıkları çalışmalarında, üniversite öğrencisi kızlar ve onların ebeveynlerinin mükemmeliyetçilik puanları arasında olumlu ilişki bulmuşlardır. Anneler ve kızlarının mükemmeliyetçilik puanları arasındaki anlamlı ilişkiyi gösteren bulgular, mükemmeliyetçi annelere sahip kızların kendilerini daha çok mükemmeliyetçi olarak değerlendirdiklerini desteklemiştir. Bununla birlikte babalar ve kızlarının mükemmeliyetçilik puanları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Çalışmanın sonuçları ailesel mükemmeliyetçiliğin (özellikle annelerdeki mükemmeliyetçiliğin) çocuklardaki mükemmeliyetçilikle (özellikle kızlar) ilişkili olduğunu desteklemiştir.

Hickinbottom (1992), yaşları 18 ile 52 arasındaki 242 üniversite öğrencisi arasındaki yaptığı çalışmada, mükemmeliyetçilik gelişiminde geçmişteki ve günümüzdeki ebeveyn ve çocuk etkileşimlerinin rolünü incelemiştir. Bulgular, algılanan anne-baba kontrolünün, kendine yönelik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik gelişiminde risk faktörü olabileceğini ifade etmiştir. Özellikle sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğin ‘sevgisiz kontrolcü’ anne-baba tutumu hatıralarıyla ilgili olduğu bulunmuştur. Buna ek olarak mükemmeliyetçiliğin etiyolojisinde diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik, daha önce yapılan anne-baba etkileşim teorileri ile tutarsız bulunmuştur.

Flett ve arkadaşları (1995), öğrencilerin mükemmeliyetçilik puanları ve otoriter anne-baba tutumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Erkek öğrencilerin sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçi puanlarını (diğerlerinin gerçekçi olmayan

standartlar oluşturma eğilimini görmeyi yansıtır) anne-babaların otoriterlik (cezalandırıcı, aşırı kontrol edici ve kısıtlayıcı) seviyeleri ile ilişkili bulmuşlardır.

Juster ve arkadaşları (1996) yaptıkları bir araştırmada sosyal fobisi olan 61 hasta ile halktan gönüllü olarak araştırmaya katılan 39 kişiyi karşılaştırarak mükemmeliyetçilik ve sosyal fobi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya katılan 39 gönüllü Frost ve diğerlerinin (1990) Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (MPS)'inde anksiyete bozukluğu gözlemlenmeyen kişiler arasından seçilmiştir. Ölçek sonuçlarına göre Sosyal fobisi olan hastaların hatalara karşı kaygı duyma, eylemlerden şüphe duyma ve algılanan ebeveyn eleştirisinin değerlendirildiği alt ölçeklerinden daha yüksek skor elde ettikleri görülmüştür. Halktan gönüllü kişiler ise düzenleme alt ölçeğinden daha yüksek skor elde etmişlerdir. Daha sonra, araştırmacılar sosyal fobisi olan hastaların mükemmeliyetçiliğin daha ağır belirtiler ile ilişkilendirilebileceği hipotezinde bulunarak yaptıkları korelasyonel analizler sonucunda MPS'nin Hatalara Karşı Kaygı Duyma ve Eylemlerden Şüphe Duyma alt ölçeklerinin daha fazla sosyal anksiyete, kişilik(trait) anksiyetesi ve genel psikopatoloji ile ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmada sosyal fobili hastaların tedavileri ile ilgili sezdirimler tartışılmaktadır.

Stornelli (1997), 223 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada, okul çağındaki çocuklar üzerindeki mükemmeliyetçilik ve akademik başarı arasındaki bireysel farklılıkların ilişkilerini araştırmıştır. Korelasyonel analizler, sosyal düzene dönük mükemmeliyetçiliğin düşük başarı notlarıyla korelasyonu olduğunu ortaya çıkartmıştır. Ayrıca mükemmeliyetçiliğin etkilerinin programlar arasındaki alanlara özgü olduğu bulunmuştur. Yüksek derecede olumsuz etkinin mükemmeliyetçiliğin her iki yönüyle de ilişkili olduğu görülmüştür. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve başarı yada mükemmeliyetçiliğin her iki yönü ve akademik kendini gerçekleştirme arasında az sayıda önemli korelasyon bulunmuştur. Tüm bunlara ek olarak sonuçlar akademik başarının, başkalarını memnun etmek için mükemmeliyetçi standartlar oluşturanlar tarafından olumsuz etkilendiğini göstermiştir.

Chorpita ve Barlow (1998), ailenin kontrol kullanmasının çocuğu depresyon karşısında savunmasız bırakabileceği konusunu araştırmışlardır. Bu araştırmayla ortaya çıkan sonuçlar şunlardır: böyle bir davranış çocukların çevrelerini kontrol edemediklerini hissetmelerine yol açmıştır. Ailelerin kontrolü kullanışı aynı zamanda çocukta depresyon belirtilerinin görülmesine neden olmuştur.

Kenny, Kashy ve Bolger (1998), ailenin kontrol kullanmasının çocuğa etkileri konusunda yapmış oldukları araştırmada ortaya çıkan sonuçlar şunlardır: anneler ne kadar kontrol kullanırsa çocukların depresyon belirtilerine karşı o kadar savunmasız hale geldikleri anlaşılmıştır (Akt: Gwen ve Eva, 2005).

Vieth ve Trull (1999) çocukların ve anne-babalarının mükemmeliyetçilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma 188 öğrenci ve onların anne-babaları ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda araştırmacılar öğrencilerin kendilerine yönelik mükemmeliyetçilik seviyeleri aynı cinsteki ebeveynlerinin kendilerine yönelik seviyeleriyle, annelerin ve kızların mükemmeliyetçilik puanları ile babaların ve oğullarının mükemmeliyetçilik puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulmuşlardır. Ancak farklı cinsiyetlerdeki anne-baba ve çocuklarının mükemmeliyetçilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Oral (1999), yaptığı araştırmasında, mükemmeliyetçi kişilik özelliği ve yaşam olaylarının depresyon belirtileri ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre; kişinin kendisi ve başkaları ile ilgili mükemmeliyetçiliğin Beck Depresyon Ölçeği puanları ile olumsuz yönde ilişki gösterirken, başkalarının kendisinden beklentileri ile ilgili mükemmeliyetçilik puanları ile olumlu yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Tran (2000), 208 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada mükemmeliyetçilik ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi, ve aynı zamanda motivasyona bağlı yönlendirme (hatalardan korku ve başarı motivasyonu), ve başarı hedeflerinin (performans yaklaşımı, performanstan kaçınma ve başarıma hedefleri) nasıl içiçe geçmiş işaretler olduğunu incelemiştir. Yüksek kişisel standartları, düşük anne-baba beklentileri ve düşük organizasyonu olan kişilerin yüksek notlar aldığı

görülmüştür. Buna ek olarak, yönlendirme hatası korkusunu yaşayan, ve aynı zamanda performanstan kaçan hedefleri olan kişilerin de düşük notlar aldığı ifade edilmiştir.

Siegle ve Schuler (2000), ortaokul seviyesindeki üstün yetenekli öğrencilerin sınıf seviyeleri, cinsiyet ve doğum sırasına göre mükemmeliyetçilik özelliklerini belirlemek amacıyla bir araştırma 391 öğrenci üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda; erkek öğrencilerin anne-baba beklentilerinden kızlardan daha çok etkilendikleri ancak kız öğrencilerin de erkeklere göre daha çok organizasyon sorunu yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda önce doğan ergenlerin sonra doğanlara göre daha yüksek anne-baba eleştirileri ve beklentilerinden etkilendiğini ortaya çıkmıştır. Kızların hata yapmaya karşı kaygılarının sınıf seviyesi arttıkça arttığını tespit etmişlerdir.

Flett ve Hewitt (2002), ailenin kontrol kullanmasının çocuğa etkileri konusunda yapmış oldukları araştırmada ortaya çıkan sonuçlar şunlardır: Annelerin kontrol kullanımından ortaya çıkan mükemmeliyetçiliğin, çocukların başkalarının onlardan mükemmel olmasını beklediği inancından kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Annelerin kontrol kullanımı ve çocukların kendilerine yönelik mükemmeliyetçiliği arasındaki bağlantı, çocuklarda görülen depresyon belirtileriyle paralellik göstermiştir (Akt: Cırcır, 2006).

Gilman ve Ashby (2003), yaptıkları bir çalışmada ortaöğretimde öğrenimlerini sürdüren 185 öğrenciye ‘Almost Perfect Scale-Revised’ isimli mükemmeliyetçilik ölçeğini ve çocukların öz-ifadeleri için davranışsal değerlendirme sistemi ölçeğini uygulanmışlardır. Ayrıca çocukların ortalama akademik başarıları da elde edilmiştir. Çalışmada kendileri için yüksek kişisel standartlar belirleyen ancak sınırlılıklarını kabul eden öğrencilerin (uyumlu mükemmeliyetçilerin) diğer öğrencilere göre, bir dizi akademik, kişiler-arası ve kişi içi değişkende anlamlı biçimde yüksek puan (pozitif anlamda) aldıkları görülmüştür. Bununla birlikte öğrencilerin yüksek standartlarını karşılamak için kendilerini yetersiz görmesi (uyumsuz mükemmeliyetçilik) ile okul ve aile ilişkilerini

algılamaları anlamlı biçimde ve negatif yönde ilişkili bulunmuş ve bu öğrencilerin daha fazla duygusal stres yaşadıkları tespit edilmiştir.

Kenneth ve Frederick (2004), uyumsuz mükemmeliyetçilik ve yetişkin bağlanması ile kolej öğrencilerinin özgüvenleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu araştırmayla ortaya çıkan sonuçlar şunlardır: şüpheli ve güvensiz mükemmeliyetçi öğrencilerin kendi kendini eleştirme, uzun uzadıya düşünme, anlamış gibi görünen kişiler oldukları bulunmuştur.

Rice ve diğerleri (2005), yaptıkları bir çalışmada uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçilik ölçümleriyle birlikte, ebeveyn beklentileri ve eleştirisi indekslerini içeren güvensiz yetişkin bağlanma oryantasyonlarını yordayıcı bir model geliştirmişlerdir. Araştırmacıların bu modeli test ettikleri bir çalışma da ebeveyn ve sosyal performans beklentilerinin uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçiliğin anlamlı yordayıcıları olduğu görülmüştür. Araştırmada uyumsuz mükemmeliyetçiliğin, ebeveyn ve diğer sosyal performans beklentilerini ve yetişkin bağlanma oryantasyonlarını içeren ilişkiler için tamamen kolaylaştırıcı olduğu bulunmuştur. Uyumlu mükemmeliyetçiliğin ise yetişkin bağlanma oryantasyonlarıyla anlamlı biçimde ilişkili olduğu bulunmasına rağmen bu ilişkiler için kolaylaştırıcı olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda kolaylaştırıcı etkilerin farklı ebeveynlik formları ve sosyal etkiler arasında olduğu bulunmasına rağmen, eleştirici ebeveyn tutumlarının negatif bir faktör olarak çıktığı görülmüştür. Sonuçlar mükemmeliyetçiliğin kısmen ebeveynlik ilişkileri etkileriyle gelişen ve yetişkinlikteki ilişkiler için göstergeler sağlayan bir kişilik karakteri olduğunu göstermiştir

Soenens (2005), tarafından yapılan bir çalışmada uyumsuz mükemmeliyetçilik ile algılanan ebeveyn psikolojik kontrolü, özsaygı ve depresyon arasındaki ilişkide mükemmeliyetçiliğin rolü incelenmiştir. Çalışmada araştırmanın hipoteziyle paralel olarak; uyumsuz mükemmeliyetçiliğin uzlaştırıcı rolü üzerine kanıtlar bulunmuştur. Bu araştırmada ayrıca depresyon, öz-saygı ve uyumsuz mükemmeliyetçinin ciddiyetini ölçmedeki psikolojik kontrollerin katkısı; diğer ebeveyn tarzı boyutları ve ebeveynlerin kendi uyumsuz mükemmeliyetçiliklerine

kıyasla incelenmiştir. Her ne kadar sonuçlara göre annelerin ve kızlarının uyumsuz mükemmeliyetçiliği önemli oranda örtüşür nitelikte çıksa da annelerininkine ek olarak kızların mükemmeliyetçiliğini de tanımlamak amacıyla psikolojik kontrolünde katkısı olduğu bulunmuştur.

Gwen ve Eva (2005), çocukların mükemmeliyetçi davranışlar geliştirmesinde annelerin kontrolü ve çocuklarda depresyon gelişiminin belirtilerini araştırmışlardır. Bu araştırmayla ortaya çıkan sonuçlar şunlardır: denetimi fazla olan annelerin mükemmel olma kaygısı taşıyan çocuklara sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Yine kişilerin mükemmeliyetçi davranışları arasında keskin farklılıklar saptanmış, üstelik mükemmeliyetçiliğin birçok bakımdan negatif sonuçlar doğurduğu anlaşılmıştır. Amaca ulaşmak için veya en yüksek performansı sergileyebilmek için sarf edilen kaygının depresyon belirtileriyle ilişkisi olduğu anlaşılmıştır. Yine ailelerin çocuklarına karşı baskıcı bir tutum sergilemesinin de çocuklarda mükemmeliyetçi bir davranışın ortaya çıkmasına yol açtığı sonucuna varılmıştır. Ailelerin kontrol mekanizmasının kullanmalarının çocuklar üzerinde kendisini üstün görme davranışına neden olduğu anlaşılmıştır (Akt: Cırcır, 2006).

Cırcır (2006) da eğitim fakültesinin 4. sınıfında okuyan 285 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada kız öğretmen adaylarının, erkek öğretmenlere oranla düzen boyutunda daha fazla mükemmeliyetçi tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Eleştiri alt boyutunda ise erkek öğretmen adaylarının, kız öğretmen adaylarına oranla daha fazla mükemmeliyetçi tutuma sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca babası ilkokul mezunu olan öğretmen adaylarının, babası üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına oranla daha fazla eleştirel mükemmeliyetçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Annesi ilkokul mezunu olan öğretmen adaylarının, annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek düzeyde eleştirel mükemmeliyetçi bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Dıştan denetimli öğretmen adaylarının, içten denetimli öğretmen adaylarına oranla mükemmeliyetçi tutumun hata ve şüphe boyutunda daha fazla mükemmeliyetçi tutuma sahip oldukları araştırmaların önemli bulgularındandır.

Sapmaz (2006), 929 üniversite öğrencisi üzerinde, mükemmeliyetçi olmayan üniversite öğrencileri ile uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçi kişilik yapısına sahip olanların çeşitli psikolojik semptomları yaşama düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını inceleyerek, mükemmeliyetçiliğin yalnızca sağlıklı bir kişilik değişkeni olmadığını ortaya koymak amacıyla bu çalışmayı yapmıştır. Elde edilen bulgular ışığında uyumsuz mükemmeliyetçilerin psikolojik belirti düzeyleri en yüksek grup olduğu belirlenmiştir. Bu sırayı mükemmeliyetçi olmayanlar takip ederken en düşük düzeyde psikolojik belirtilere sahip olan grubun uyumlu mükemmeliyetçiler olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkeninin ise, öğrencilerin mükemmeliyetçilik tutumlarıyla ilişkisi anlamlı bulunamamıştır.

Benk (2006), 309 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmasında üniversitelerde okuyan öğrencilerin, mükemmeliyetçi kişilik özellikleri ile psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Mükemmeliyetçilik, bağımsız değişkenlere göre incelenmiştir. Cinsiyet, mezun oldukları lise türü, kardeş sayısı, doğum sırası, anne-babanın eğitim durumu, ailenin algılanan gelir düzeyi, resmiyet, eleştiricilik, destekleyicilik, paylaşımcılık, huzur, gibi algılanan anne-baba-çocuk ilişkileri, ebeveynlerin algılanan anne-baba tutumu ve mükemmeliyetçilik düzeyleri ile mükemmeliyetçilik arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ruhsal belirti tarama listesi ile algılanan anne-baba çocuk yetiştirme tutumu, algılanan anne-baba ve çocuk ilişkilerinden ilgililik, karşılıklı anlayış, sıcaklık, paylaşım, huzur ve çatışma arasında anlamlı fark bulunmuştur

Yıldız (2007), 588 lise öğrencisi üzerinde mükemmeliyetçilik özelliklerinin anne-baba tutumlarının ve cinsiyetlerinin birlikte sınav kaygılarını yordayıp yordamadığını belirlemek üzere bir çalışma yapmıştır. Bunun yanı sıra bu araştırmada lise öğrencilerinin sınav kaygısı puanlarının lise türüne, algılanan akademik başarı düzeyine ve algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığını da belirlemek istemiştir. Lise öğrencilerinin, anne-baba tutum ölçeğinin demokratik, koruyucu, otoriter alt boyutlarına ve mükemmeliyetçilik ölçeğinin düzen, hatalara aşırı ilgi, davranışlardan şüphe, aile beklentileri, kişisel standartlar, ailesel eleştiri alt boyutlarına ilişkin puanları ile cinsiyetleri birlikte sınav

kaygısı toplam puanlarına ilişkin varyansın % 22'sini yordamaktadır. Cinsiyet değişkeni sınav kaygısı toplam puanlarının en güçlü yordayıcısıdır. Lise öğrencilerinin ana-baba tutum ölçeğinin üç alt boyutuna ve mükemmeliyetçilik ölçeğinin dokuz alt boyutuna ilişkin puanları ile cinsiyetleri birlikte sınav kaygısı Kuruntu boyutu puanlarına ilişkin toplam varyansın % 20'sini yordamaktadır. Mükemmeliyetçilik ölçeğinin hatalara aşırı ilgi boyutu sınav kaygısı kuruntu boyutu puanlarının en güçlü yordayıcısıdır. Lise öğrencilerinin ana-baba tutum ölçeğinin üç alt boyutuna ve mükemmeliyetçilik ölçeğinin dokuz alt boyutuna ilişkin puanları ile cinsiyetleri birlikte sınav kaygısı Duyuşsalılık boyutu puanlarına ilişkin toplam varyansın % 21'ini yordamaktadır. Cinsiyet lise öğrencilerinin sınav kaygısı Duyuşsalılık boyutu puanlarının en güçlü yordayıcısıdır.

1.4.2. Anne-Baba Tutumları ile İlgili Yapılmış Çalışmalar:

Lamborn ve diğerleri (1991), anne-babaların kabul edici ve katılımcı tutumları, olumlu benlik kavramının oluşmasına ve dengeli bir kişiliğin gelişmesine yardımcı olduğunu; katı ve denetleyici tutumların ise kişilik üzerinde olumsuz etken olabileceğini saptamışlardır (Akt: Özcan, 1996).

Kaya (1994), çocukların fiziksel ve psikososyal gelişimleri bakımından istenmedik tutumu olan annelere eğitim verilerek, bu tutumlarında istendik yönde değişme olup olmayacağını araştırmıştır. Araştırmanın deneklerini Numune Hastanesi, Sosyal Sigortalar Dışkapı Hastanesi ve Zübeyde Hanım Doğumevi Hastanesinde çalışan, 3-6 yaşları arasındaki çocuklarını bu kurumların anaokuluna getiren, Sağlık Meslek Lisesi mezunu, bu araştırma için geliştirilen 50 maddelik anababa tutum ölçeğinden en yüksek puanı almış 26 anne oluşturmaktadır. Araştırma ile şu sonuç elde edilmiştir: Deney grubunda bulunan annelere verilen eğitim sonunda bu annelerin istenmedik tutum düzeylerinde istendik yönde bir fark olmuş fakat eğitim almayan kontrol grubundaki anneler ile karşılaştırıldığında bu farkın önemli olmadığı görülmüştür.

Özcan (1996), ilkokul öğrencilerinin özgüvenleri, akademik başarıları ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında, düşük özgüvenli öğrencilerin anne-baba tutumlarının daha baskıcı, buna karşılık yüksek özgüvenli öğrencilerin ise daha az baskıcı anne-baba tutumlarına sahip oldukları gözlemlemiştir. Özcan'ın belirttiğine göre Kılıççı ise, üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmasında demokratik tutum sergileyen ailelerin çocuklarının özgüvenlerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur (Akt: Yılmaz, 2007).

Maxson (1998), yaptığı araştırmasında anne-baba tutumlarının çocukların otoriteye bakış açılarını incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre; açıklayıcı/otoriter bir ailede büyüyen çocukların, kurulu bir otoriteye karşı daha fazla saygılı ve anlayışlı yaklaştıklarını; örneğin, okulda başarısını arttırmaya çalışırken, kopya çekme, başkasının ödevini çalma ve yalan söyleme gibi istenilmeyen davranışları göstermediklerini belirtmiştir. Buna karşılık, izin verici anne-baba tutumu altında büyüyen çocukların ise, kurulu otoriteye karşı meydan okuyan, mevcut kural ve kısıtlamaların sınırlarını zorlayan bir eğilim içinde olduklarını, aynı zamanda bu çocuklarda yüksek alkol ve uyuşturucu kullanımı veya istenilmeyen davranışlarda bulunma oranının diğerlerine oranla daha fazla olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak da yaşama dair kurallar koyan, uygulanan kısıtlamaları gerekçeleri ile açıklayan ve çocuğa esas olarak rehberlik sunan açıklayıcı/otoriter anne-baba tutumunun olumlu etkisi çocuğun kurulu diğer otoritelere karşı da bakış açısının olumlu olması sonucunu doğurmaktadır (Akt: Yılmaz, 2007).

Darling (1999), anne-baba tutumları ve etkilerini derlediği çalışmasında anne-baba tutumlarının çocuk üzerindeki sonuçlarını aşağıdaki gibi belirtmiştir:

- Açıklayıcı-otoriter ailelere mensup çocuklar ve ergenler, açıklayıcı otoriter olmayan ailelerden gelen çocuklara oranla kendilerini sosyal becerileri bakımından daha yeterli ve kabiliyetli olarak derecelendirmektedirler ki objektif ölçeklere göre yapılan değerlendirmelerde bu sonucu doğrular niteliktedir,

- İlgisiz aile tutumlarının egemen olduğu evlerde büyüyen çocuklar ve ergenler, bütün inceleme alanlarında en düşük sonuçları vermiştir,
- Otoriter (yüksek talepkarlık ve düşük açıklayıcılık) anne-baba tutumunun egemen olduğu ailelerden gelen çocuk ve ergenler, problem davranışlar sergilemeyen veya bu tür davranışlara katılmayan ve kabul edilir düzeyde bir okul başarısı gösteren kesimi oluşturmaktadırlar. Diğer taraftan, sosyal işlevsellik ve öz-saygı açısından daha zayıf kalmakta ve depresyona girme açısından daha yüksek risk taşımaktadırlar,
- İzin-verici (yüksek açıklayıcılık, düşük talepkarlık) anne-baba tutumunun egemen olduğu ailelerden gelen çocuklar ve ergenler ise, problem davranışlar sergileme veya bunlara katılma açısından daha yüksek potansiyel gösterirken okul başarılarının da daha düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, öz-saygı ve sosyal işlevsellik açısından daha etkin ve depresyona girme eğilimi daha az olan bir sınıfı oluşturmaktadırlar (Akt: Yılmaz, 2007).

Örgün (2000), anne-baba tutumları ile 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, farklı anne-baba tutumu algısına sahip öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Eşitlikçi demokratik tutumla yetiştirildiklerini düşünen öğrenciler, baskıcı otoriter ve aşırı koruyucu tutumla yetiştirildiklerini düşünen öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek benlik algısına sahip olarak bulunmuştur. Aynı şekilde eşitlikçi demokratik tutumla yetiştirildiklerini düşünen öğrencilerin, reddedici tutumla yetiştirildiklerini düşünen öğrencilerden anlamlı düzeyde daha atılgan oldukları bulunmuştur.

Baumrind, anne-baba stilleri ile ilgili olarak yaptığı çalışmalarında genel olarak demokratik tutumu benimseyen anne-babaların çocuklarının bağımsız, kendini iyi ifade edebilen, hem sosyal hem de akademik yönden başarılı çocuklar olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Baumrind sınıflamasını temel alarak yapılan çalışmalarda bu görüşleri destekler şekilde demokratik ailelerde yetişen çocukların izin verici ya da otoriter ailelerde yetişen çocuklardan akademik başarı, sosyal gelişim, benlik saygısı

ve ruh sağlığı gibi ölçümlerde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Akt: Yılmaz, 2000).

Erkan (2002), yaptığı çalışmasında, ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri ile anne-baba tutumları ve ailede görülen risk faktörleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma Mersin ve Adana ilinden 782 lise 2. sınıf öğrencisini kapsamaktadır. Sosyal kaygıyı ölçmek için, Watson ve Friend (1969) tarafından geliştirilen Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk ile Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma ölçekleri kullanılmıştır. Anne-baba tutumlarını ölçmek için ise, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen ve Eldeleklioğlu (1996) tarafından yeniden gözden geçirilen Anne-Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, koruyucu-istekçi ve otoriter anne-baba tutumlarına maruz kalan öğrencilerde sosyal kaygının yüksek olduğu belirtilmektedir. Ayrıca sosyal kaygı düzeyi yüksek öğrencilerin sosyal ortamlarda sıkıldıklarını ve böyle ortamlardan kaçınma davranışları gösterdikleri; sosyal kaygı düzeyi düşük öğrencilerin böyle ortamlarda çok daha rahat oldukları ortaya çıkmıştır.

Milevsky ve diğerkleri (2006) 9 ve 11. sınıflardaki 272 ergenle, anneye özgü ve babaya özgü aile tutumlarının öz-saygı, depresyon ve hayattan tatmin olma ile ilişkilendirilmesini inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırmanın sonucuna göre, izin verici olan anneye kıyasla açıklayıcı-otoriter anne tutumu altında yetişen ergenlerde öz-saygı ve hayattan tatmin olma durumu daha yüksek seviyelerde çıkmıştır. Depresyon durumu ise çok daha az oranda seyretmektedir. Bir başka deyişle bu üç alanda açıklayıcı-otoriter anne tutumunun izin verici anne tutumuna göre ergen gelişiminde belirgin biçimde avantaj sağladığı bulunmuştur. Babaya özgü tutumların ise çocuğun psikolojik gelişiminde etkisi olmakla birlikte bunun anneye özgü tutumlar kadar belirgin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Akt: Yılmaz, 2007).

Sümer (2006), ergenlikte ebeveyn tutum ve davranışlarının bağlanma kaygısındaki rolünü incelediği araştırmasında 9 ve 10. sınıf öğrencilerinden 218 kişi ve bunların anneleri (n:130) ve babaları (n:118) ile çalışmıştır. Elde ettiği sonuçlara göre; hem annelerinin hem de babalarının çocuk yetiştirme davranışlarının ergenin bağlanma örüntüsünü anlamlı şekilde yordadığını bulmuştur. Ebeveynlerin beyan

ettiği reddetme ve aşırı korumanın ergenlerin beyan ettiği bağlanma, kaygı ve kaçınmasını anlamlı olarak yordadığını bulmuştur. Annelerin duygusal yakınlığı ve babaların reddetme davranışı bağlanma boyutlarının en güçlü yordayıcıları olarak bulunmuştur. Ayrıca babaların çocuk yetistirme davranışlarının bağlanma güvenliği ile güçlü bir ilişki gösterdiği bulunmuştur (Akt: Yılmaz, 2007).

Yılmaz (2007), 1006 ilköğretim ikinci kademe öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada ikinci kademedeki öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarının özerkliklerinin gelişimine olan etkilerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda cinsiyete, çocuk sayısına, doğuş sırasına, anne-babanın eğitim ve ailenin gelir düzeyine göre hem anne-baba tutum ölçeği faktör puanlarına göre, hem de ergen özerklik ölçeği puanlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Aile tipine göre ise her iki ölçekte de anlamlı farklılık çıkmamıştır. Algılanan anne-baba tutumları, ergen özerklik ölçeği faktör puanları ve akademik başarı açısından incelendiğinde gerek anneden, gerekse babadan algılanan demokratik tutumun davranışsal özerklik, duygusal özerklik ve akademik başarıda ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve anne-baba tutumlarının, cinsiyet, yaş, sınıf düzeyleri, anne-baba öğrenim durumları ve sosyo-ekonomik düzeyleri bağlamında incelenmesi amacıyla betimsel yöntem kullanılarak yapılmıştır. Betimsel yöntemin kullanıldığı araştırmalar olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu inceleyen değişkenler arasındaki ilişkileri belirleyen araştırmalardır. Araştırmada mükemmeliyetçilik düzeyleri ve anne-baba tutumları arasındaki ilişki incelendiğinden, betimsel yöntem modellerinden olan survey tipi bir araştırma modelinin kullanılması uygun bulunmuştur.

Evren ve Örneklem

Araştırma grubu 971 kişiden oluşmuştur. Araştırma amacına uygun olarak 2006-2007 eğitim öğretim yılında Aydın ilindeki farklı liselerde öğrenim gören ve tesadüfi olarak seçilen 971 kişi üzerinde (452 kız; 519 erkek) gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan grubun sayısal dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.1. Araştırma Grubunun Sosyo- Demografik Özellikleri

DEM. DEĞ.	FAKTÖR	N	%
Yaş	15	282	29,0
	16	360	37,0
	17	278	28,6
	18	51	5,2
Cinsiyet	Kız	452	46,5
	Erkek	519	53,4
Sınıf	9.sınıf	341	35,1
	10.sınıf	461	47,4
	11.sınıf	169	17,4
Sosyo-Ekonomik Düzey	Düşük	125	12,8
	Orta	648	66,7
	Yüksek	198	20,3
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	378	38,9
	Ortaokul	160	16,4
	Lise	241	24,8
	Üniversite	192	19,7
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	237	24,4
	Ortaokul	145	14,9
	Lise	247	25,4
	Üniversite	342	35,2

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve anne-baba tutumlarına ilişkin veriler Bilgi Formu, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeği ile elde edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu:

Bu formda Aydın il merkezindeki liselerde öğrenim görmekte olan lise öğrencileri hakkında, yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey, annenin öğrenim düzeyi ve babanın öğrenim düzeyi gibi demografik özelliklere ilişkin bilgiler yer almıştır.

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği:

Frost, Martin, Lahart ve Rosenblate (1990) tarafından öğrencilerin mükemmeliyetçilik eğilimlerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları Mısırlı-Taşdemir (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçek, Likert tipinde 1-5 arası derecelendirme ile (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2)

Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum cevaplarına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir. Frost ve arkadaşlarına (1990) göre mükemmeliyetçilik altı alt özellikten oluşan çok boyutlu bir yapıdır. Türkçe uyarlama çalışmasında 35 madde 6 faktör altında toplanmıştır. Ölçek örneklem grubuna uygulandıktan sonra geçerlik yöntemi olarak faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizi SPSS FACTOR (SPSS/WINDOWS) ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonra örneklem uygunluğu (sampling adequacy) ve Sphericity testleri gerçekleştirilmiştir. KMO Örneklem Uygunluk katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Barlett Sphericity ise 4961.42 ile .001 düzeyinde manidar bulunmuştur. Altı faktör için faktör yüklemeleri: "Düzen" (.63-.82). "Hatalara Aşırı İlgi" (.31-.70). "Davranışlardan Şüphe" (.40-.68) "Aile Beklentileri" (.55-.73). "Ailesel Eleştiri" (.41-.68). "Kişisel Standartlar" (.44-.62). Genel ve alt ölçekler için belirlenen güvenirlik katsayıları .63 ile .87 arasında ortaya çıkmıştır. Testin genel güvenirlik katsayısı .83 olarak hesaplanırken; Düzen için .87, Hatalara Aşırı ilgi için .77, Davranışlardan Şüphe için .61, Aile Beklentileri için .71., Ailesel Eleştiri için .65 ve Kişisel Standartlar için .63 olarak bulunmuştur. Testin yarıya bölme güvenirlik katsayısı ise .80 olarak hesaplanmıştır.

Anne-Baba Tutum Ölçeği:

Araştırmada, anne-baba tutumları, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen, daha sonra Eldeleklioğlu (1996) tarafından revizyonu yapılan Anne-Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Eldeleklioğlu (1996) daha önce Kuzgun (1972) tarafından belirtilen “demokratik”, “otoriter”, “ilgisiz” alt boyutlarına koruyucu, istekçi ve reddedici ana-baba tutumlarını da eklemiştir. Toplam beş alt ölçek belirlenmiş ve demokratik 35, otoriter 29, koruyucu-istekçi 12, reddedici 15, ilgisiz 18, olmak üzere bu alt ölçekleri betimleyen 119 madde yazılmıştır. Eldeleklioğlu, maddelerin bazılarını (10 otoriter, 7 demokratik, 3 ilgisiz) Kuzgun’un orijinal envanterinden almış, diğer maddeleri ise aynı formda yazmıştır. Ana-Baba Tutum Ölçeği’nin güvenirliği iç tutarlılık ve kararlılık katsayıları hesaplanarak sınanmıştır. Ana-Baba Tutum ölçeğinin iç tutarlılığı Cronbach Alfa formülü ile hesaplanmış ve bulunan alfa katsayıları demokratik tutum ölçeği için .89, otoriter tutum ölçeği için .78, koruyucu-istekçi ana-baba tutumları alt ölçeği için .82 bulunmuştur. Ana-Baba Tutum Ölçeğinin kararlılık

düzeyini ölçmek için test tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin kararlı bir ölçme yapıp yapmadığı 54 kişilik bir örgenci grubuna 15 gün ara ile aracın iki kez uygulanması ile elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayılarının hesaplanması ile yapılmıştır. Korelasyon değerleri Demokratik Tutum Ölçeği için .92; Koruyucu-İstekçi Tutum Ölçeği için .75; Otoriter Tutum Ölçeği için .79 olarak bulunmuştur. Ana-baba tutum ölçeği 1992- 1993 öğretim yılında Gazi Ünv. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 4. sınıftan 100 öğrenciye uygulanmıştır. Bu uygulamadan sonra yapılan faktör analizi çalışmalarına göre, maddelerin çoğunun I. faktörde toplandığı bunu 2. faktörün izlediği, diğer faktörlere dağılan maddelerin çok az olduğu görülmüştür. Birinci faktörde toplanan maddelerin faktör yüklerinin oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu maddeler incelendiğinde, faktör yükleri (+) değer alanların demokratik (-) değer alanların ise otoriter tutumu yansıtan maddeler olduğu 2. faktörde toplananların ise koruyucu-istekçi tutumu yansıtan maddeler olduğu görülmüştür. Reddedici ve ilgisiz alt ölçeklerinin faktör yükleri yeterince doyurucu olmadığı için bu alt ölçekteki maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Demokratik ve Koruyucu-İstekçi alt ölçeği için faktör yükü en yüksek 15'er, Otoriter alt ölçeği için ise 10 madde seçilerek toplam 40 maddelik ana-baba tutum ölçeği oluşturulmuştur. Alt ölçekler arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. Demokratik Tutumlar alt ölçek puanları ve Otoriter Tutumlar alt ölçek puanları arasında -0.64; Otoriter ve Koruyucu tutumlar alt ölçek puanları arasında ise .36 korelasyon değerleri bulunmuştur. Bu haliyle ölçeklerin birbirinden az çok bağımsız ölçme yaptıkları belirtilmektedir. Demokratik Tutumlar alt ölçeği ile Otoriter Tutumlar alt ölçeği arasındaki korelasyonun negatif yönde olması birbirinin tersi olan bu davranış boyutlarının bu ölçeklerle ölçülebildiğinin işareti olduğu belirtilmektedir. Ana Baba Tutum Ölçeği maddelerine verilen cevaplar, beş basamaklı Likert tipi bir ölçekte derecelenecek şekilde düzenlenmiştir. Her madde için cevaplar 1'den 5'e kadar; derecelendirilmiştir. Hiç uygun değil (1), çok az uygun (2), kısmen uygun (3), oldukça uygun (4), tamamen uygun (5) gibi Likert tipi beş seçenekten ana ve babaları için en uygun olan ifadenin seçilmesi ve işaretlenmesi istenmektedir (Eldeleklioğlu, 1996).

Verilerin Analizi:

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Anne-Baba Tutum Ölçeğinden elde edilen verilerin analizi SPSS/WWINDOWS 14.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Gruplar arası farklılığı belirlemek için ‘*t*’ testi ve ‘varyans analizi’, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için korelasyon kullanılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ölçeklerden elde edilen verilerin karşılaştırılmasına yönelik istatistiksel verilere yer verilmiştir. Örneklem grubundaki öğrencilerin cinsiyet değişkeni açısından Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeği puan ortalamalarının farklılığını değerlendirmek üzere 't testi' sonuçları Tablo 3.2'de sunulmuştur.

Tablo 3.2'de görüldüğü gibi hatalara aşırı ilgi ($t=1.34, p>0.05$), aile beklentileri ($t=.73, p>0.05$), koruyucu anne tutumları ($t=1.77, p>0.05$), otoriter anne tutumları ($t=.15, p>0.05$), ve otoriter baba tutumlarından ($t=.72, p>0.05$), alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır.

Mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarından olan davranışlardan şüphe'den alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=2.31, p<0.05$). Davranışlardan şüphe'den alınan puanlar açısından erkeklerin ortalamaları (2.98), kızların ortalamalarından (2.87) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ailesel eleştiri'den alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=5.21, p<0.05$). Ailesel eleştiri'den alınan puanlar açısından erkeklerin ortalamaları (2.47), kızların ortalamalarından (2.21) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kişisel standartlar'dan alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=2.50, p<0.05$). Kişisel standartlar'dan alınan puanlar açısından erkeklerin ortalamaları (3.42), kızların ortalamalarından (3.31) daha yüksek olup fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Düzen'den alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=2.21, p<0.05$). Düzen alt boyutundan alınan puanlar açısından kızların ortalamaları (3.92), erkeklerin ortalamalarından (3.79) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Anne baba tutumlarından, demokratik anne tutumlarından alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=2.47, p<0.05$). Demokratik anne tutumlarından alınan puanlar açısından erkeklerin

ortalamaları (2.98), kızların ortalamalarından (2.91) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Koruyucu baba tutumlarından alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=3.84$, $p<0.05$). Koruyucu baba tutumlarından alınan puanlar açısından erkeklerin ortalamaları (3.15), kızların ortalamalarından (3.02) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Demokratik baba tutumlarından alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=5.37$, $p<0.05$). Demokratik baba tutumlarından alınan puanlar açısından erkeklerin ortalamaları (2.96), kızların ortalamalarından (2.81) daha yüksek olup fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.2. Cinsiyet Açısından Öğrencilerin Mükemmeliyetçilik Düzeyleri ve Anne-Baba Tutumlarına İlişkin -t- Testi Sonuçları.

FAKTÖR	CİNSİYET	N	Ort	Ss	<i>t</i>	<i>p</i>
Hatalara Aşırı İlgi	Kız	452	2.83	.74	1.31	.18
	Erkek	519	2.89	.69		
Davranışlardan Şüphe	Kız	452	2.87	.78	2.31	.02
	Erkek	519	2.98	.72		
Aile Beklentileri	Kız	452	3.24	.84	.73	.46
	Erkek	519	3.28	.86		
Ailesel Eleştiriler	Kız	452	2.21	.77	5.21	.00
	Erkek	519	2.47	.80		
Kişisel Standartlar	Kız	452	3.31	.75	2.50	.01
	Erkek	519	3.42	.64		
Düzen	Kız	452	3.92	.86	2.21	.02
	Erkek	519	3.70	.90		
Koruyucu Anne Tutumu	Kız	452	3.17	.48	1.77	.07
	Erkek	519	3.22	.48		
Demokratik Anne Tutumu	Kız	452	2.91	.40	2.47	.01
	Erkek	519	2.98	.41		
Otoriter Anne Tutumu	Kız	452	3.09	.47	.15	.87
	Erkek	519	3.09	.47		
Koruyucu Baba Tutumu	Kız	452	3.02	.48	3.84	.00
	Erkek	519	3.15	.51		
Demokratik Baba Tutumu	Kız	452	2.81	.42	5.37	.00
	Erkek	519	2.96	.42		
Otoriter Baba Tutumu	Kız	452	3.04	.51	.72	.47
	Erkek	519	3.06	.46		

Tablo 3.3’de görüldüğü gibi kişisel standartlar ($F=.88$, $p>0.05$), düzen ($F=1.77$, $p>0.05$), demokratik anne tutumları ($F=.87$, $p>0.05$), koruyucu baba tutumu ($F=4.75$, $p<0.05$) ve demokratik baba tutumundan ($F=.44$, $p>0.05$) alınan puanlar açısından yaşlar arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır.

Hatalara karşı aşırı ilgi açısından yaşlar arasında fark bulunmuştur ($F=4.14$, $p<0.05$). Hatalara karşı aşırı ilgiden alınan puanlar açısından yaşı 18 olan bireylerin ortalamaları (3.12); yaşı 17 (2.93), 16 (2.84) ve 15 olan (2.79) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Davranışlardan Şüphe açısından yaşlar arasında fark bulunmuştur ($F=5.53$ $p<0.05$). Davranışlardan şüpheden alınan puanlar açısından yaşı 18 olan bireylerin ortalamaları (3.24); yaşı 17 (3.01), 16 (2.88) ve 15 olan (2.85) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ailesel beklenti açısından yaşlar arasında fark bulunmuştur ($F=8.22$, $p<0.05$). Ailesel beklentiden alınan puanlar açısından yaşı 18 olan bireylerin ortalamaları (3.49); yaşı 17 (3.44), 16 (3.21) ve 15 olan (3.12) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ailesel eleştiri açısından yaşlar arasında fark bulunmuştur ($F=11.56$, $p<0.05$). Ailesel eleştiriden alınan puanlar açısından yaşı 18 olan bireylerin ortalamaları (2.85); yaşı 17 (2.45), 16 (2.31) ve 15 olan (2.21) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Koruyucu anne tutumu açısından yaşlar arasında fark bulunmuştur ($F=3.27$, $p<0.05$). Koruyucu anne tutumlarından alınan puanlar açısından yaşı 18 olan bireylerin ortalamaları (3.35); yaşı 17 (3.24), 16 (3.16) ve 15 olan (3.17) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Otoriter anne tutumu açısından yaşlar arasında fark bulunmuştur ($F=4.75$, $p<0.05$). Otoriter anne tutumlarından alınan puanlar açısından yaşı 18 olan bireylerin ortalamaları (3.18) ile yaşı 17 olan bireylerin ortalamaları (3.17); yaşı 16 (3.05) ve 15 olan (3.05) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Otoriter baba tutumu açısından yaşlar arasında fark bulunmuştur ($F=3.69$, $p<0.05$). Otoriter baba tutumlarından alınan puanlar açısından yaşı 18 olan bireylerin ortalamaları (3.12) ile yaşı 17 olan bireylerin ortalamaları (3.12), 16 (3.00) ve 15 olan (3.03) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.3. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumlarının Yaşa Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

FAKTÖR	YAŞ	N	ORT	Ss	F	p
Hatalara Aşırı İlgi	15	282	2.79	.66	4.14	.00
	16	360	2.84	.74		
	17	278	2.93	.73		
	18	51	3.12	.67		
Davranışlardan Şüphe	15	282	2.85	.79	5.53	.00
	16	360	2.88	.72		
	17	278	3.01	.73		
	18	51	3.24	.79		
Aile Beklentileri	15	282	3.12	.82	8.22	.00
	16	360	3.21	.89		
	17	278	3.44	.80		
	18	51	3.49	.80		
Ailesel Eleştiriler	15	282	2.21	.77	11.56	.00
	16	360	2.31	.73		
	17	278	2.45	.84		
	18	51	2.85	.92		
Kişisel Standartlar	15	282	3.32	.58	.88	.44
	16	360	3.36	.70		
	17	278	3.42	.81		
	18	51	3.35	.56		
Düzen	15	282	3.84	.81	1.77	.15
	16	360	3.78	.89		
	17	278	3.94	.94		
	18	51	3.84	.86		
Koruyucu Anne Tutumu	15	282	3.17	.45	3.27	.02
	16	360	3.16	.45		
	17	278	3.24	.51		
	18	51	3.35	.64		
Demokratik Anne Tutumu	15	282	2.94	.39	.88	.45
	16	360	2.93	.37		
	17	278	2.98	.44		
	18	51	2.91	.55		
Otoriter Anne Tutumu	15	282	3.05	.42	4.75	.00
	16	360	3.05	.45		
	17	278	3.17	.52		
	18	51	3.18	.59		
Koruyucu Baba Tutumu	15	282	3.09	.48	1.17	.31
	16	360	3.06	.46		
	17	278	3.11	.54		
	18	51	3.19	.60		
Demokratik Baba Tutumu	15	282	2.88	.41	.44	.72
	16	360	2.91	.38		
	17	278	2.90	.48		
	18	51	2.84	.52		
Otoriter Baba Tutumu	15	282	3.03	.45	3.69	.01
	16	360	3.00	.42		
	17	278	3.12	.55		
	18	51	3.12	.66		

Tablo 3.4’de görüldüğü gibi hatalara karşı aşırı ilgi ($F=2.28, p>0.05$), kişisel standartlar ($F=.66, p>0.05$), düzen ($F =2.10, p>0.05$), koruyucu anne tutumları ($F=2.26, p>0.05$),ve otoriter baba tutumlarından ($F =.54, p>0.05$) alınan puanlar açısından sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır.

Davranışlardan Şüphe açısından sınıf düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=6.42, p<0.05$). Davranışlardan şüpheden alınan puanlar açısından 10. sınıfta olan bireylerin ortalamaları (3.00); 9. sınıfta (2.81) ve 11. sınıfta olan (2.96) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ailesel beklenti açısından sınıf düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=3.98, p<0.05$). Ailesel beklentiden alınan puanlar açısından 10. sınıfta olan bireylerin ortalamaları (3.34); 11. sınıf (3.14) ve 9. sınıfta olan (3.22) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ailesel eleştiri açısından sınıf düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=26.67, p<0.05$). Ailesel eleştiriden alınan puanlar açısından 11. sınıfta olan bireylerin ortalamaları (2.63); 9. sınıfta (2.12) ve 10. sınıfta (2.41) olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Demokratik anne tutumu açısından sınıflar arasında fark bulunmuştur ($F=11.14, p<0.05$). Demokratik anne tutumlarından alınan puanlar açısından 10. sınıfta olan bireylerin ortalamaları (2.98); 9. sınıf (2.96) ve 11.sınıfta olan (2.81) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Otoriter anne tutumu açısından sınıf düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=2.92, p<0.05$). Otoriter anne tutumlarından alınan puanlar açısından 10. sınıfta olan bireylerin ortalamaları (3.13); 9. sınıf (3.07) ve 11. sınıfta olan (3.03) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Demokratik baba tutumu açısından sınıf düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=3.78, p<0.05$). Demokratik baba tutumlarından alınan puanlar açısından 9. sınıfta olan bireylerin ortalamaları (2.92); 10. sınıf (2.90) ve 11. sınıfta olan (2.81) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.4. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumlarının Sınıf Düzeylerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

FAKTÖR	SINIF DÜZ.	N	ORT	Ss	F	p
Hatalara Aşırı İlgisi	9	341	2.80	.72	2.28	.10
	10	461	2.88	.70		
	11	169	2.94	.73		
Davranışlardan Şüphesi	9	341	2.81	.77	6.42	.00
	10	461	3.00	.69		
	11	169	2.96	.85		
Aile Beklentileri	9	341	3.22	.82	3.98	.01
	10	461	3.34	.80		
	11	169	3.14	1.00		
Ailesel Eleştiriler	9	341	2.12	.72	26.67	.00
	10	461	2.41	.81		
	11	169	2.63	.81		
Kişisel Standartlar	9	341	3.33	.60	.66	.51
	10	461	3.38	.73		
	11	169	3.40	.79		
Düzen	9	341	3.91	.82	2.10	.12
	10	461	3.84	.91		
	11	169	3.74	.91		
Koruyucu Anne Tutumu	9	341	3.19	.46	2.26	.10
	10	461	3.22	.46		
	11	169	3.13	.56		
Demokratik Anne Tutumu	9	341	2.96	.36	11.14	.00
	10	461	2.98	.42		
	11	169	2.81	.44		
Otoriter Anne Tutumu	9	341	3.07	.43	2.92	.05
	10	461	3.13	.46		
	11	169	3.03	.57		
Koruyucu Baba Tutumu	9	341	3.11	.47	3.05	.04
	10	461	3.10	.49		
	11	169	3.00	.56		
Demokratik Baba Tutumu	9	341	2.92	.41	3.78	.02
	10	461	2.90	.43		
	11	169	2.81	.45		
Otoriter Baba Tutumu	9	341	3.03	.46	.54	.58
	10	461	3.07	.46		
	11	169	3.05	.59		

Tablo 3.5’de görüldüğü gibi hatalara aşırı ilgi ($F=.90, p>0.05$), ailesel beklentiler ($F=1.18, p>0.05$), koruyucu anne tutumları ($F=2.48, p>0.05$), otoriter anne tutumu ($F=.53, p>0.05$), koruyucu baba tutumu ($F=2.41, p>0.05$), demokratik baba tutumu ($F=1.06, p>0.05$), ve otoriter baba tutumlarından ($F=.68, p>0.05$), alınan puanlar açısından anne öğrenim düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır.

Davranışlardan şüphe açısından anne öğrenim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=8.02, p<0.05$). Davranışlardan şüpheden alınan puanlar açısından annesi ilkokul mezunu olan bireylerin ortalamaları (3.04) annesi lise (2.96), ortaokul (2.85) ve üniversite (2.73) mezunu olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ailesel eleştiri açısından anne öğrenim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=10.78, p<0.05$). Ailesel eleştiriden alınan puanlar açısından annesi ortaokul mezunu olan bireylerin ortalamaları (2.58); annesi ilkokul (2.42), lise (2.22) ve üniversite (2.18) mezunu olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kişisel Standartlar açısından anne öğrenim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=6.79, p<0.05$). Kişisel standartlardan alınan puanlar açısından annesi ilkokul (3.42) ve lise mezunu olan bireylerin ortalamaları (3.42); annesi üniversite (3.39) ve ortaokul (3.14) mezunu olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Düzen açısından anne eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=4.23, p<0.05$). Düzendeki alınan puanlar açısından annesi lise mezunu olan bireylerin ortalamaları (3.97) annesi ilkokul (3.88), üniversite (3.80) ve ortaokul (3.66) mezunu olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Demokratik anne tutumu açısından anne öğrenim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=2.89, p<0.05$). Demokratik anne tutumlarından alınan puanlar açısından annesi lise mezunu olan bireylerin ortalamaları (2.99); annesi üniversite (2.98), ortaokul (2.94) ve ilkokul mezunu (2.90) olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.5. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

FAKTÖR	ANNE Ö. D.	N	ORT	Ss	F	p
Hatalara Aşırı İlgi	İlkokul	378	2.91	.67	.90	.44
	Ortaokul	160	2.84	.66		
	Lise	241	2.85	.76		
	Üniversite	192	2.82	.77		
Davranışlardan Şüphe	İlkokul	378	3.04	.78	8.02	.00
	Ortaokul	160	2.85	.66		
	Lise	241	2.96	.74		
	Üniversite	192	2.73	.75		
Aile Beklentileri	İlkokul	378	3.27	.91	1.18	.31
	Ortaokul	160	3.17	.71		
	Lise	241	3.33	.80		
	Üniversite	192	3.26	.90		
Ailesel Eleştiriler	İlkokul	378	2.42	.75	10.78	.00
	Ortaokul	160	2.58	.83		
	Lise	241	2.22	.77		
	Üniversite	192	2.18	.85		
Kişisel Standartlar	İlkokul	378	3.42	.80	6.79	.00
	Ortaokul	160	3.14	.56		
	Lise	241	3.42	.57		
	Üniversite	192	3.39	.69		
Düzen	İlkokul	378	3.88	.86	4.23	.00
	Ortaokul	160	3.66	1.03		
	Lise	241	3.97	.76		
	Üniversite	192	3.80	.90		
Koruyucu Anne Tutumu	İlkokul	378	3.17	.51	2.48	.06
	Ortaokul	160	3.14	.47		
	Lise	241	3.25	.48		
	Üniversite	192	3.23	.41		
Demokratik Anne Tutumu	İlkokul	378	2.90	.41	2.89	.03
	Ortaokul	160	2.94	.40		
	Lise	241	2.99	.41		
	Üniversite	192	2.98	.39		
Otoriter Anne Tutumu	İlkokul	378	3.07	.50	.53	.66
	Ortaokul	160	3.07	.54		
	Lise	241	3.10	.44		
	Üniversite	192	3.12	.39		
Koruyucu Baba Tutumu	İlkokul	378	3.07	.53	2.41	.06
	Ortaokul	160	3.02	.51		
	Lise	241	3.10	.47		
	Üniversite	192	3.16	.44		
Demokratik Baba Tutumu	İlkokul	378	2.87	.43	1.06	.36
	Ortaokul	160	2.93	.38		
	Lise	241	2.89	.45		
	Üniversite	192	2.92	.43		
Otoriter Baba Tutumu	İlkokul	378	3.07	.51	.68	.56
	Ortaokul	160	3.01	.53		
	Lise	241	3.04	.46		
	Üniversite	192	3.05	.42		

Tablo 3.6’da görüldüğü gibi ailesel beklentiler ($F=1.54$, $p>0.05$), kişisel standartlar ($F=2.02$, $p>0.05$), düzen ($F=.18$, $p>0.05$), koruyucu anne tutumları ($F=1.79$, $p>0.05$), demokratik anne tutumu ($F=1.94$, $p>0.05$), otoriter anne tutumu ($F=1.08$, $p>0.05$), demokratik baba tutumu ($F=2.13$, $p>0.05$), ve otoriter baba tutumlarından ($F=1.61$, $p>0.05$) alınan puanlar açısından baba öğrenim düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır.

Hatalara aşırı ilgi açısından baba öğrenim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=5.44$, $p<0.05$). Hatalara aşırı ilgiden alınan puanlar açısından babası lise mezunu olan bireylerin ortalamaları (2.95), babası ilkokul (2.94), ortaokul (2.89) ve üniversite (2.74) mezunu olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Davranışlardan şüphe açısından baba öğrenim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=12.28$, $p<0.05$). Davranışlardan şüpheden alınan puanlar açısından babası ortaokul mezunu olan bireylerin ortalamaları (3.10), babası ilkokul (3.08), lise (2.90) ve üniversite (2.75) mezunu olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ailesel eleştiri açısından baba öğrenim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=13.75$, $p<0.05$). Ailesel eleştiriden alınan puanlar açısından babası ilkokul mezunu olan bireylerin ortalamaları (2.53); babası ortaokul (2.50), lise (2.36) ve üniversite (2.14) mezunu olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Koruyucu baba tutumu açısından baba öğrenim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=6.47$, $p<0.05$). Koruyucu baba tutumlarından alınan puanlar açısından babası ortaokul (3.14) ve babası lise (3.14) mezunu olan bireylerin ortalamaları, üniversite (3.11) ve ilkokul mezunu (2.97) olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.6. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

FAKTÖR	BABA Ö. D.	N	ORT	Ss	F	p
Hatalara Aşırı İlgi	İlkokul	237	2.94	.65	5.44	.00
	Ortaokul	145	2.89	.68		
	Lise	247	2.95	.76		
	Üniversite	342	2.74	.72		
Davranışlardan Şüphe	İlkokul	237	3.08	.75	12.28	.00
	Ortaokul	145	3.10	.71		
	Lise	247	2.92	.73		
	Üniversite	342	2.75	.75		
Aile Beklentileri	İlkokul	237	3.26	.91	1.54	.20
	Ortaokul	145	3.34	.71		
	Lise	247	3.32	.81		
	Üniversite	342	3.19	.88		
Ailesel Eleştiriler	İlkokul	237	2.53	.74	13.75	.00
	Ortaokul	145	2.50	.82		
	Lise	247	2.36	.82		
	Üniversite	342	2.14	.78		
Kişisel Standartlar	İlkokul	237	3.44	.93	2.02	.10
	Ortaokul	145	3.28	.54		
	Lise	247	3.33	.58		
	Üniversite	342	3.38	.64		
Düzen	İlkokul	237	3.87	.81	.18	.90
	Ortaokul	145	3.88	.81		
	Lise	247	3.84	.89		
	Üniversite	342	3.83	.95		
Koruyucu Anne Tutumu	İlkokul	237	3.13	.49	1.79	.14
	Ortaokul	145	3.21	.51		
	Lise	247	3.22	.48		
	Üniversite	342	3.22	.45		
Demokratik Anne Tutumu	İlkokul	237	2.89	.41	1.94	.12
	Ortaokul	145	2.97	.38		
	Lise	247	2.97	.44		
	Üniversite	342	2.96	.39		
Otoriter Anne Tutumu	İlkokul	237	3.05	.48	1.08	.35
	Ortaokul	145	3.09	.59		
	Lise	247	3.13	.44		
	Üniversite	342	3.09	.44		
Koruyucu Baba Tutumu	İlkokul	237	2.97	.50	6.47	.00
	Ortaokul	145	3.14	.51		
	Lise	247	3.14	.48		
	Üniversite	342	3.11	.49		
Demokratik Baba Tutumu	İlkokul	237	2.84	.46	2.13	.09
	Ortaokul	145	2.89	.44		
	Lise	247	2.93	.40		
	Üniversite	342	2.91	.41		
Otoriter Baba Tutumu	İlkokul	237	3.00	.50	1.61	.18
	Ortaokul	145	3.07	.52		
	Lise	247	3.10	.50		
	Üniversite	342	3.04	.45		

Tablo 3.7’de görüldüğü gibi hatalara aşırı ilgi ($F = 1.96$, $p > 0.05$), davranışlardan şüphe ($F = 2.41$, $p > 0.05$), aile beklentileri ($F = 1.44$, $p > 0.05$), ailesel eleştiriler ($F = 2.13$, $p > 0.05$), kişisel standartlar ($F = 2.54$, $p > 0.05$), düzen ($F = .08$, $p > 0.05$), demokratik anne tutumları ($F = .83$, $p > 0.05$), otoriter anne tutumu ($F = .91$, $p > 0.05$), koruyucu baba tutumu ($F = .02$, $p > 0.05$), demokratik baba tutumu ($F = 1.08$, $p > 0.05$), ve otoriter baba tutumlarından ($F = 1.77$, $p > 0.05$) alınan puanlar açısından sosyo ekonomik düzeyler arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır.

Koruyucu anne tutumu açısından sosyo ekonomik düzeyler arasında fark bulunmuştur ($F = 4.20$, $p < 0.05$). Koruyucu anne tutumlarından alınan puanlar açısından annesi orta düzeyde olan (3.22) bireylerin ortalamaları, annesi yüksek (3.19) ve düşük (3.08) düzeyde olan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.7. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumlarının Sosyo Ekonomik Düzeylere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

FAKTÖR	SED	N	ORT	Ss	F	p
Hatalara Aşırı İlgisi	Düşük	125	2.98	.62	1.96	.14
	Orta	648	2.84	.72		
	Yüksek	198	2.88	.73		
Davranışlardan Şüphe	Düşük	125	3.04	.86	2.41	.09
	Orta	648	2.89	.75		
	Yüksek	198	2.97	.68		
Aile Beklentileri	Düşük	125	3.16	.98	1.44	.23
	Orta	648	3.29	.84		
	Yüksek	198	3.23	.79		
Ailesel Eleştiriler	Düşük	125	2.41	.76	2.13	.11
	Orta	648	2.31	.82		
	Yüksek	198	2.43	.76		
Kişisel Standartlar	Düşük	125	3.27	.55	2.54	.07
	Orta	648	3.36	.71		
	Yüksek	198	3.45	.71		
Düzen	Düşük	125	3.84	.77	.08	.91
	Orta	648	3.86	.91		
	Yüksek	198	3.83	.84		
Koruyucu Anne Tutumu	Düşük	125	3.08	.52	4.20	.01
	Orta	648	3.22	.48		
	Yüksek	198	3.19	.45		
Demokratik Anne Tutumu	Düşük	125	2.92	.46	.83	.43
	Orta	648	2.94	.40		
	Yüksek	198	2.98	.39		
Otoriter Anne Tutumu	Düşük	125	3.11	.39	.91	.40
	Orta	648	3.08	.50		
	Yüksek	198	3.12	.44		
Koruyucu Baba Tutumu	Düşük	125	3.08	.51	.02	.97
	Orta	648	3.09	.49		
	Yüksek	198	3.09	.50		
Demokratik Baba Tutumu	Düşük	125	2.89	.49	1.08	.33
	Orta	648	2.88	.42		
	Yüksek	198	2.93	.40		
Otoriter Baba Tutumu	Düşük	125	3.12	.42	1.77	.17
	Orta	648	3.03	.49		
	Yüksek	198	3.06	.50		

Tablo 3.8’de görüldüğü gibi anne-baba tutumlarının alt boyutlarından koruyucu anne tutumları ile davranışlardan şüphe ($r=.11, p< 0.01$); ailesel beklenti ($r=.23, p< 0.01$); kişisel standartlar ($r=.21, p< 0.01$) ve düzen ($r=.31, p< 0.01$) arasında orta ve düşük düzeyde, pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Demokratik anne tutumları ile hatalara karşı aşırı ilgi ($r=.13, p<0.01$); davranışlardan şüphe ($r=.07, p<0.05$); ailesel beklentiler ($r=.16, p<0.01$); kişisel standartlar ($r=.14, p<0.01$) ve düzen ($r=.14, p<0.01$) arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Otoriter anne tutumları ile hatalara karşı aşırı ilgi ($r=.07, p<0.05$); davranışlardan şüphe ($r=.14, p<0.01$); ailesel beklentiler ($r=.21, p<0.01$); kişisel standartlar ($r=.15, p<0.01$) ve düzen ($r=.18, p<0.01$) arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkilerin bulunduğu görülmektedir. Koruyucu baba tutumları ile ailesel beklentiler ($r=.15, p<0.01$); ailesel eleştiri ($r=-.09, p<0.01$); kişisel standartlar ($r=.16, p<0.01$) ve düzen ($r=.24, p<0.01$) arasında düşük düzeyde, pozitif ve negatif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Demokratik baba tutumları ile hatalara karşı aşırı ilgi ($r=.11, p<0.05$); ailesel beklentiler ($r=.07, p<0.05$) ve kişisel standartlar arasında ($r=.13, p<0.01$) düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkilerin bulunduğu görülmektedir. Otoriter baba tutumları ile hatalara karşı aşırı ilgi ($r=.08, p<0.05$); davranışlardan şüphe ($r=.08, p<0.01$); ailesel beklentiler ($r=.18, p<0.01$); kişisel standartlar ($r=.10, p<0.01$) ve düzen ($r=.13, p<0.01$) arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkilerin bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.8. Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki Korelasyonlar.

DEĞİŞKEN	Kor. Anne	Dem. Anne	Otor. Anne	Kor. Baba	Dem. Baba	Otor. Baba
Hat.Aş. İlgi	.04	.13**	.07*	.04	.11*	.08*
Davr.Ş.	.11**	.07*	.14**	.04	.00	.08**
Aile B.	.23**	.16**	.21**	.15**	.07*	.18**
Aile El.	-.05	.05	.04	-.09**	.05	.01
Kiş. St.	.21**	.14**	.15**	.16**	.13**	.10**
Düzen	.31**	.14**	.18**	.24**	.05	.13**

** = 0.01 düzeyinde anlamlıdır, * = 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve anne baba tutumlarına ilişkin elde edilen bulguların mevcut kuramsal literatür desteğiyle tartışılmasına ve değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Araştırmada mükemmeliyetçiliğe ilişkin cinsiyetler arasında yapılan karşılaştırmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kişisel standartlar, ailesel eleştiri ve davranışlardan şüphe; kız öğrencilerin ise erkek öğrencilere göre düzen mükemmeliyetçilik alt boyutlarında daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür.

Kişisel standartlar belirlemede; erkeklerin kusursuz olma, başarı ve kabul görme beklentilerinin yüksekliği -toplumun da bu duruma dönük uygun altyapı oluşturması- ile böyle bir sonucun çıkması arasında paralellik olduğu düşünülebilir. Erözkan (2005), Erözkan ve Ağılönü (2006a; 2006b), Flett ve diğerleri, (1998), Slaney ve Ashby (1999)'nin çalışmalarında da erkeklerin kızlara göre kişisel aşırı standartlar belirlemeye daha fazla eğilimli oldukları görülmüştür. Ailesel eleştiri noktasında, erkek çocuk olmanın daha fazla sorumluluk getirebileceği varsayımıyla -toplumsal bir bakış açısı olarak- erkek öğrencilerin, anne babalarından yapacakları hatalara ilişkin daha fazla eleştiri alabilecekleri düşünülebilir. Davranışlardan şüphe alt boyutunda, erkeklerin toplumun ana dinamikleri olan aile ve iş yaşantısında birincil dereceden sorumluluk sahibi olmaları gerektiğine ilişkin inançlar ve beklentiler, erkeklerin davranışlarından ve performanslarının niteliğinden şüphe duymalarına yol açabilir. Benk (2006), Mısırlı-Taşdemir (2004), Siegle ve Schuler (2000)'in araştırmalarında da cinsiyetler arasında -erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha mükemmeliyetçi olmaları yönü ile- farklılık bulunmuştur. Önceki araştırma bulguları, mevcut araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Düzen alt boyutunda kız öğrencilerin daha fazla mükemmeliyetçi tutuma sahip oldukları söylenebilir. Genellikle kadınlar kendilerinden beklenen rol gereği daha yumuşak, hoşgörülü ve daha becerikli olarak algılanırlar (Hortaçsu, 1997).

Türk toplumunda da düzen denince ilk akla kadınlar gelir. Genellikle toplumumuzda evin, çocukların düzen ve temizliğinden anneler sorumludur. Bu nedenle anneler daha çok düzenli ve temiz olma eğilimindedirler. Bu nedenle toplumumuzda kız çocukları küçük yaşlardan itibaren annelerince düzenli ve tertipli olmaları konusunda eğitilirler. Kız öğrencilerin düzen alt boyutunda daha mükemmeliyetçi olmaları bu nedenden ötürü olabilir. Cırcır'ın (2006) öğretmen adaylarının mükemmeliyetçilik düzeylerini belirlemeye dönük yapmış olduğu araştırmanın sonucuna göre kız öğretmen adaylarının, erkek öğretmenlere oranla düzen boyutunda daha fazla mükemmeliyetçi tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Eleştiri alt boyutunda ise erkek öğretmen adaylarının, kız öğretmen adaylarına oranla daha fazla mükemmeliyetçi tutuma sahip oldukları belirtilmiştir. Bu bulgular da araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Gwen ve Eva (2005), çocukların mükemmeliyetçi davranışlar geliştirmesinde annelerin kontrolü ve çocuklarda depresyon gelişiminin belirtilerini araştırmışlardır. Bu araştırmayla ortaya çıkan sonuçlar şunlardır: denetimi fazla olan annelerin mükemmel olma kaygısı taşıyan çocuklara sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Yine kişilerin mükemmeliyetçi davranışları arasında keskin farklılıklar saptanmış, üstelik mükemmeliyetçiliğin birçok bakımdan negatif sonuçlar doğurduğu anlaşılmıştır. Amaca ulaşmak için veya en yüksek performansı sergileyebilmek için sarf edilen kaygının depresyon belirtileriyle ilişkisi olduğu anlaşılmıştır. Yine ailelerin çocuklarına karşı baskıcı bir tutum sergilemesinin de çocuklarda mükemmeliyetçi bir davranışın ortaya çıkmasına yol açtığı sonucuna varılmıştır. Ailelerin kontrol mekanizmasını kullanmalarının çocuklar üzerinde kendisini üstün görme davranışına neden olduğu anlaşılmıştır.

Koruyucu anne, otoriter anne ve otoriter baba tutumlarına sahip 18 yaşındaki gençlerde hatalara aşırı ilgi, davranışlardan şüphe, ailesel beklenti ve ailesel eleştiri alt boyuları açısından yaşları 17, 16 ve 15 olan öğrencilerle ortalamaları açısından anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre 18 yaşındaki öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

ÖSS yaklaştıkça, ailelerin çocukları üzerinde çeşitli beklentilere girmeleri, doğruyu bulabilme, daha iyi şeyler yapabilme noktasında akademik ve kişiler arası başarı sağlayabilmeleri için mükemmeliyetçilik düzeyleri artıyor olabilir.

Demokratik anne tutumuna sahip erkek öğrencilerin, toplumsal birçok faktörün etkisiyle babalarıyla paylaşamadıkları birçok şeyi anneleriyle paylaşmaları, onların annelerini demokratik algılamalarına neden olmuştur. Türk toplumunda, erkeklerin anneleriyle paylaşımlarındaki yüksek oran, onların tüm hayatları boyunca anneleriyle sağlam bir ilişki sürecinde olduğuna kanıt sağlayabilir. Böylece, erkek çocuğun anneye olan inancı, annenin demokratik olarak algılanmasıyla pekişebilmektedir.

Türk toplumunda erkek çocukların toplum içerisindeki rollerine ve erkek çocuklarından beklentilere dönük çeşitli yüklemeler doğrultusunda; aile yapısının ataerkil olması, diğer aile üyelerinin bakım, beslenme ve korunma gibi ihtiyaçlarının genellikle erkeğin görevi olarak algılanması, babanın aile yaşantısında koruyucu bir rol üstlenmesine neden olmuştur.

Demokratik anne, otoriter anne tutumlarına sahip 10. sınıf öğrencilerinin ve demokratik baba tutumlarına sahip 9. sınıf öğrencilerinin davranışlardan şüphe, ailesel beklenti alt boyutlarında ortalamalarının anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür. 11. Sınıf öğrencilerinin ise ailesel eleştiri alt boyutunda ortalamalarının anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür. Buna göre de bu öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Demokratik anne tutumuna sahip ve annesi lise mezunu öğrencilerin ortalamalarının, annesi ilkokul, ortaokul ve üniversite mezunu olanlardan anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür. Düzen alt boyutunda annesi lise mezunu olanların ortalamalarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca davranışlardan şüphe alt boyutunda annesi ilkokul mezunu olanların, ailesel eleştiri alt boyutunda annesi ortaokul mezunu olanların, kişisel standartlar alt boyutunda ise annesi ilkokul ve lise mezunu olanların ortalamalarının daha yüksek olduğu da bulunmuştur.

Ülkemizde özellikle okur-yazar ya da düşük seviyelerde eğitime sahip ve bunun doğurduğu çeşitli sıkıntıları ve güçlükleri yaşamak zorunda olan ailelerin çocuklarının kendileri gibi olmamaları yönünde çok fazla çaba gösterdikleri gözlenmektedir. Bu isteklerinin paralelinde çocuklarına yönelik yüksek beklentilere ve standartlara sahip olma olasılıklarının bir uzantısı olarak düşük düzeyde eğitime sahip anne-babaların çocuklarının daha fazla mükemmeliyetçi olma eğiliminde olmaları sonucu ortaya çıkabilir.

Hewitt ve Flett (1991b), düşük eğitim seviyesine sahip ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin ailelerini kendilerine ilişkin çok yüksek beklentilere sahip olarak algıladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu aileler çocuklarına mükemmeliyetçi istekler yükleyebilmektedirler. Bu da araştırmanın bulgularını destekler yöndedir.

Annesi lise mezunu olan öğrencilerin annelerinin diğerlerinden daha fazla çaba harcayarak, çocuklarını anlayabilmek için daha fazla araştırarak demokratik davranabilecekleri sonucuna varılabilir.

Ayrıca annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin, gerek akademik anlamda, gerekse günlük hayatlarında daha başarılı olmaları için en iyiyi yapmaları gerektiği yönünde düşüncelere sahip olduğu söylenebilir. En iyi davranışı bulmak adına, kişisel standartları yüksek tutmak sonucunda, eğer başarısız olunursa eleştirinin artacağını düşünüp, bu yüzden mükemmeliyetçilik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Mısırlı-Taşdemir (2003) üstün yetenekli çocuklarla ilgili yaptığı çalışmasının sonucunda okur-yazar düzeyde eğitime sahip anne-babaların çocuklarının üniversite ve üstü eğitime sahip anne-babaların çocuklarından daha fazla mükemmeliyetçi olma eğiliminde olduklarını tespit etmiştir. Bu sonuç araştırmanın bulgularıyla eşdeğer bir sonuç oluşturmaktadır.

Koruyucu baba tutumlarına sahip öğrencilerden babası ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilerin ortalamalarının babası üniversite ve ilkokul mezunu olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Hatalara aşırı ilgi alt boyutunda babası lise mezunu olan öğrencilerin ortalamalarının babası ilkokul, ortaokul ve üniversite mezunu olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun sonucu olarak bu öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Davranışlardan şüphe alt boyutunda babası ortaokul mezunu olanların ortalamalarının babası ilkokul, lise ve üniversite mezunu olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Ailesel eleştiri alt boyutunda babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamalarının babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre bu öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Kendileri düzenli bir eğitim alamayan babalar genellikle çocuklarının bu eksikliği kapatmalarını ve okuyarak iyi yerlere gelmelerini istemektedirler. Üniversite mezunu babalar ise genellikle çocuğunun potansiyeli doğrultusunda isteklerini yönlendirmeye özen göstermektedirler. Mükemmeliyetçi tutumun eleştiri alt boyutu, bireyin anne-babasını aşırı derecede eleştirel algılamasını yansıtmaktadır. Babası ilkokul mezunu olan öğretmen adaylarının, babası üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına oranla daha fazla eleştirel mükemmeliyetçi tutuma sahip olmaları bu sebepten kaynaklanabilir. Bu sonuç Cırcır'ın (2006) yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Koruyucu anne tutumlarına sahip öğrencilerin sosyo-ekonomik düzey açısından orta düzeyde aileye sahip öğrencilerin ortalamalarının ailesi düşük ve yüksek olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre bu öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında şu öneriler getirilebilir.

- 1) Mükemmeliyetçilik tutumları ve anne-baba tutumlarına ilişkin çalışmalar artırılmalı, elde edilen sonuçlar birleştirilmeli.
- 2) Mükemmeliyetçilik ve anne-baba tutumları konusunda yapılan bu araştırma sonuçları okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerinde okul psikolojik danışmanlarınca kullanılabilir.
- 3) Anne-baba tutumları ve mükemmeliyetçilik özelliği arasındaki ilişkiye dair elde edilen bulguların anne-baba eğitim seminer çalışmalarında önemli ipucu olacağı düşünülmektedir.
- 4) Bu araştırmanın örneklemini Aydın ilindeki farklı liselerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu araştırmanın farklı düzeylerdeki öğrenciler üzerinde yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Accordino, D. B., Accordino, M. P., & Slaney, R. B. (2000). An Investigation of Perfectionism, Mental Health, Achievement and Achievement Motivation in Adolescents. *Psychology in the School*, 37, 535-545.
- Adderholt-Elliott, M. (1987). Perfectionism: What's Bad about Being too Good? Minneapolis. Free Spirit Publishing.
- Adler, A. (2001). Psikolojik Aktivite, Üstünlük Duygusu ve Toplumsal İlgi (Superiority and Social Interest-1956). Çev. Belkis Çorakçı. Say Yayınları İstanbul.
- Antony M. M. & Swinson R. P. (2000). Mükemmeliyetçilik, Dost Sandığınız Düşman (When Perfect isn't Good Enough). Çeviri: Aslı Açıkgoz. İstanbul: Kuraldışı Yayınevi.
- Ashby, J. S., LoCicero K. A. & Kenny M. C. (2003). The Relationship of Multidimensional Perfectionism to Psychological Birth Order, *The Journal of Individual Psychology*, 59, 1-10.
- Ashby, J. S. & Kottman, T. (1996). Inferiority as a Distinction between Normal and Neurotic Perfectionism. *Individual Psychology*, 52, 3-17.
- Ashby, J. S. & Rice, K. G. (2002). Perfectionism, Dysfunctional Attitudes and Self-Esteem: A Structural Equations Analysis. *Journal of Counseling and Development*, 80, 2-12.
- Aydınlı H. (2002). Çocuk Eğitiminde Sık Sorulan Sorular ve Cevaplar. İstanbul: Zambak Yayınları.

- Bacanlı, F., Sürücü, M. (2006). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygıları ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkilerinin İncelenmesi. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 45,7-13.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behaviors. *Child Development*, 37, 887-907.
- Baumrind, D. (1971). Current Patterns of Parental Authority, *Developmental Psychology Monograph*, Vol.4. No:1. Part:2
- Baumrind, D. (1980). New Directions in Socialization Research. *American Psychologist*, 35, 639-652.
- Bayley, N. & Schaefer, N. (1967). Maternal Behavior and Personality Development: Data from the Berkeley Growth Study. Reading in the Psychology of Parent Child Relations. Editor: G.R. Medinnus: New York: Wiley.
- Beck, A., Rush, A., & Shaw, B. (1979). Cognitive Therapy and Depression. Guilford. New York.
- Beck, A. T. & Freeman, A. (1990). Obsessive-Compulsive Personality Disorder. Cognitive Therapy of Personality Disorders. The Guilford Press. New York.
- Benk, A. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Mükemmeliyetçi Kişilik Özelliğinin Psikolojik Belirtilerle İlişkisi, *Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilal, G. (1984). Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeyine Etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

- Blatt, S. J. & Quinlan, D. M. (1995). Impact of Perfectionism and Need for Approval on the Brief Treatment of Depression. The National Institute of Mental Health Treatment of Depression. Collaborative Research Program Revised. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63, 125-132.
- Burns, D. D. (1980). The Perfectionist Script for Self Defeat. *Psychology Today*, 34- 51.
- Burns, D. D. (1983). The Spouse Who is a Perfectionist, *Medical Aspects of Human Sexuality*, 17, 219-230.
- Cırcır, B. (2006). Öğretmen Adaylarının Denetim Odakları ve Mükemmeliyetçilik Tutumlarının Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cüceloğlu, D. (1991). İnsan İnsana. Altın Kitaplar Yayınevi. İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (1997). İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Çağdaş, A. (2003). Anne-Baba-Çocuk İletişimi. Eğitim Kitabevi. Konya.
- Darling, N. (1999). Parenting Style and its Correlates. ED. 427–896. www.eric.ed.gov.
- Dinç, Y. (2001). Mükemmeliyetçiliğin Depresif Semptomlar ve Öfke Üzerindeki Yordayıcı Rolü: Olumsuz Yaşam Olaylarının Belirleyiciliği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- Eldeleklioğlu, J. (1996). Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ellis, A. (1962). *Reason and Emotion in Psychotherapy*. L. Stuart. New York.
- Ellis, A. (2002). The Role of Irrational Beliefs in Perfectionism, *Perfectionism: Theory, Research, and Treatment*. Editor: G. Flett ve P. L. Hewitt. American Psychological Association. Washington, DC.
- Erkan, Z. (2002). Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana-Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Erözkan, A. & Agılonu, A. (2006a). An Investigation of Perfectionism and Loneliness Levels of University Students, *The 9th International Sports Sciences Congress*. Mugla University. November 3-5, Mugla/Turkey.
- Erözkan, A. & Agılonu, A. (2006b). Perfectionism Levels and Coping Styles of University Students. *The 9th International Sports Sciences Congress*. Mugla University. November 3-5. Mugla/Turkey.
- Erözkan, A. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R., & Gray, L. (1998). Psychological Distress and the Frequency of Perfectionistic Thinking. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 1363-1381.

- Flett, G. & Hewitt P. L. (2002). Perfectionism and Maladjustment: An Overview of Theoretical, Definitional and Treatment Issues, *Perfectionism: Theory, Research, and Treatment*, Editor: G. Flett ve P. L. Hewitt. American Psychological Association. Washington DC.
- Flett, G. L. Hewitt, P. L. & Singer, A. (1995). Perfectionism and Parental Authority Styles. *Individual Psychology*. 51, 50-60.
- Flett, G. L., Sawatzky, D. L. & Hewitt, P. L. (1995). Dimensions of Perfectionism and Goal Commitment: A Further Comparison of Two Perfectionism Measures, *Journal of Psychopathology and Behavioural Assessments*. 17,111-124.
- Frost, R. O., Martin, P., Lahart, C. & Rosenblate, R. (1990). The Dimensions of Perfectionism, *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Frost, R. O., Heimberg, R. G., Holt, C. Mattia, J. I. & Neubauer, A. L. (1993). A Comparison of Two Measures of Perfectionism. *Personality and Individual Differences*. 14, 119-126.
- Frost, R. O., Trepanier, K. L., Brown, E. J., & Heimberg, R. G., (1997). Self-Monitoring of Mistakes among Subjects High and Low in Perfectionistic Concern over Mistakes, *Cognitive Therapy and Research*. 21, 209-222.
- Geçtan, E. (1994). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dış Davranışlar*. 10. Baskı, Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Hall, C. S. & Lindzey, G. (1970). Theories of Personality. John Willey and Sons Inc. New York.
- Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of Normal and Neurotic Perfectionism. *Psychology: A Journal of Human Behavior*, 15, 27- 33.

- Hewitt, P. L. & Flett, M. (1990). The Ideal Self: Schematic Processing of Perfectionistic Content in Dysphoric University Students. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 802–808.
- Hewitt, P. L. & Flett, G. L. (1991 a). Perfectionism in the Self and Social Contexts; Conceptualization, Assessment, and Association with Psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 456–470.
- Hewitt, P. L. & Flett, G. L. (1991b). Dimensions of perfectionism in unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 100, 98-101.
- Hill, R. W., Zrull, M. C., & Turlington, S. (1997). Perfectionism and Interpersonal Problems. *Journal of Personality Assessment*, 69, 81–103.
- Hollender, M. H. (1965). Perfectionism. *Comprehensive Psychiatry*, 6, 94-103.
- Horney, K. (1975). Nevrozlar ve İnsan Gelişimi, Öz Geliştirme Kavgası (Neurosis and Human Growth: The Struggle Toward Self-Realization). Çev. Selçuk Budak. Öteki Yayınevi. İstanbul.
- Hortaçsu, N. (1997). İnsan İlişkileri. İmge Kitabevi. Ankara.
- Kawamura, K. Y. , Frost, R. O. & Harmatz, M. G. (2002). The Relationship of Perceived Parenting Styles to Perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 32, 317-327.
- Jonge L. & Waller G. (2003). Perfectionism Levels in African-American and Caucasian Adolescents. *Personality and Individual Differences*, 34, 1447-1451.
- Kaya, Ö. (1994). Annelere Verilen Eğitimin Çocuklarına Karşı İstenmedik Tutumlarına Etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Gazi Üniversitesi.

- Kaya C.(2001). Çocuk Eğitiminde Anne Babaya Öneriler. Zambak Yayınları. İstanbul.
- Kırdök, O. (2004). Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çukurova Üniversitesi. Adana.
- Kottman, T. & Ashby, J. (2000). Perfectionistic Children and Adolescents: Implications for School Counselors. *Professional School Counseling*,3,182-188.
- Kutlesa, N. & Arthur, N. (2001). Perfectionism and Career Development. *NACTON Papers*, University of Calgary. Calgary.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). Ergenlik Psikolojisi. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Kuzgun, Y. (1972). Ana Baba Tutumlarının Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi.
- Kuzgun,Y. ve Eldeleklioğlu,J. (2005). Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme Araçları ve Programlar Dizisi. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Littauer, F. & Littauer, M. (1997). Kişilik Bulmacası: Birlikte Çalıştığımız İnsanları Anlamak (Personality Puzzle, Understanding the People You Work with). Çev. H. Betül Çelik. Sistem Yayıncılık. İstanbul.
- Lo Cicero, K. A., Ashby, J. S. & Kern, R. (2000). Multidimensional Perfectionism and Lifestyle Approaches in Middle School Students. *Journal of Individual Psychology*, 56, 419-434.
- Lo Cicero, K. A., & Ashby, J. S. (1999). Multidimensional Perfectionism in Middle School Age Gifted Students: A Comparison to Peers from the General Cohort. *Roeper Review*, 22, 33.

- Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality* (Rev. Ed.). Harper & Row. New York.
- Maxson, T. S. (1998). Parenting Style: Effects on Children's Views of Authority ED. 425 378. (www.eric.ed.gov)
- Mısırlı-Taşdemir, Ö. (2004). Üstün Yetenekli Çocuklarda Mükemmeliyetçilik, Sınav Kaygısı, Benlik Saygısı, Kontrol Odağı, Öz-yeterlilik ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon.
- Mızrak, E. (2006). Anksiyete Bozukluğu ve/veya Depresif Bozukluk Tanısı Alan Hastalarda Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Uyarlama Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Missildine, W. H. (1963). *Your Inner Child of the Past*, Simon & Schuster. New York.
- Milevsky, A., Schlechter, M., & Netter, S., (2006). Maternal and Paternal Parenting Styles in Adolescents: Associations with Self-Esteem, Depression and Life-Satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16, 39-47.
- Mussen, P. (1973). *The Psychological Development of Child*. Prentice Hall Inc. New Jersey.
- Oral, M. (1999). The Relationship between Dimensions of Perfectionism Stressful Events and Depressive Symptoms in University Students. Unpublished Masters Thesis. *The Middle East Technical University*, Institute of Social Science.

- Örgün, S. (2000). Anne-Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, H., (1996). İlkokul Öğrencilerinin Özgüvenleri, Akademik Başarıları ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgüven, E. İ. (2001). Ailede İletişim ve Yaşam. PDREM Yayınları. Ankara.
- Pacht, A. R. (1984). Reflections on Perfection. *American Psychologist*, 39, 386- 390.
- Parker, W. D. (1997). Healthy Perfectionism in Gifted Children. *Journal of Secondary Gifted Education*, 11, 173-182.
- Preusser, K. J., Rice, K. G. & Ashby, J. S. (1994). The Role of Self-Esteem in Mediatry: The Perfectionism-Depression Connection. *Journal of College Student Development*, 35.
- Rice, K. G., Ashby, J. S. & Slaney, R. B. (1998). Self-Esteem as a Mediator Between Perfectionism and Depression: A Structural Equations Analysis, *Journal of Counseling Psychology*, 5, 304-314.
- Rice, K. G. & Preusser K. (2002). The Adaptive/Maladaptive Perfectionism Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 80, 2.
- Rice, K. G. & Lopez, F. G. (2004). Maladaptive Perfectionism, Adult Attachment and Self-Esteem in College Students. *Journal of College Counseling*.
- Roedell, W. C. (1984). Vulnerabilities of Highly Gifted Children, *Roeper Review*, 6, 127-130.

Rogers, C. (1961). *On Becoming a Person*. Houghton Mifflin. Boston.

Sapmaz, F. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Uyumlu ve Uyumsuz Özelliklerinin Psikolojik Belirti Düzeyleri Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Selişik, Z. E. S. (2003). The Dimensions of Perfectionism and Their Relations to Helpless Explanatory Style. *Unpublished Masters Thesis*. Middle East Technical University, Institute of Social Science.

Shcherbakova, J. (2001). Moderating Effects of Self-Efficacy on the Relationship between Perfectionism and Depression among College Student, *Unpublished Doctorate Thesis*. Mississippi State University. Mississippi State, Mississippi.

Shafran, R., Cooper, Z., & Fairburn, G. (2002). Clinical Perfectionism: A Cognitive-Behavioural Analysis, *Behaviour Research and Therapy*, 40, 773-791.

Shafran, R., & Mansell, W. (2001). Perfectionism and Psychopathology: A Review of Research and Treatment, *Clinical Psychology Review*, 21, 878-900.

Siegle, D. & Schuler, A. (2000). Perfectionism Differences in Gifted Middle Students, *Roeper Review*, 23, 39-44.

Slaney, R. B., Ashby, J. S. & Trippi, J. (1995). Perfectionism: Its Measurement and Career Relevance. *Journal of Career Assessment*, 3, 279-297.

Slaney, R. B., & Ashby, J. (1996). Perfectionists: Study of a Criterion Group. *Journal of Counselling and Development*, 74, 393-398.

Slaney, R. B., & Johnson, D. P. (1992). The Almost Perfect Scale, *Unpublished Manuscript*, Pennsylvania State University.

- Slaney, R. B., Mobley, M., Trippi, J. Ashby, J. & Johnson, D. G. (1996). *The Almost Perfect Scale-Revised. Unpublished Manuscript*, The Pennsylvania State University.
- Slaney, R. B., Rice, K. G., Mobley, M., Trippi, J., & Ashby, J. (2001). The Revised Almost Perfect Scale, *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34, 130-145.
- Slaney, R. B. & Ashby, J. S. (1999). Perfectionism: Study of a Criterion Group. *Journal of Counseling and Development*. 74, 51–58.
- Soenens, B. & Vansteenkiste, M., (2005). Antecedents and Outcomes of Self-Determination in 3 Life Domains: The Role of Parents' and Teachers' Autonomy Support. *Journal of Youth and Adolescence*. 34, 589–604.
- Stober, J. (1998). The Frost Multidimensional Perfectionism Scale Revised: More Perfect with Four (instead of six) Dimensions. *Personality and Individual Differences*, 24, 481-491.
- Stumpf, H. & Parker, W. D. (2000). A Hierarchical Structure Analysis of Perfectionism and its Relations to Other Personality characteristics. *Personality and Individual differences*. 28, 837–852.
- Sümer, N.(2006). Ergenlikte Ebeveyn Tutum ve Davranışlarının Bağlanma Kaygısındaki Rolü. H.Ü. 11. Ergen Günleri Konuşma Metni.
- Tuzcuoğlu, N. (2003). Ana Baba Olmanın Altın Kuralları. Bir Aile Olmak. Morpa Yayınları. İstanbul.
- Websters (2006). *Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*. Gramercy Books. New York.

Yavuzer, H. (1994). Ana-Baba ve Çocuk . Remzi Kitabevi. İstanbul.

Yavuzer, H. (2003). Çocuk Psikolojisi. Yirmi üçüncü baskı. Remzi Kitabevi. İstanbul.

Yıldız, H. Y. (2007). Sınav Kaygısı, Ana-Baba Tutumları ve Mükemmeliyetçilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yılmazer, Y. (2007). Anne Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yorulmaz, O. (2002). Responsibility and Perfectionism as Predictors of Obsessive-Compulsive Symptomatology: A Test of Cognitive Model. *Unpublished Masters Thesis*. Middle East Technical University. Institute of Social Science.

Yörükoğlu, A. (2000). Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar. Özgür Yayınları. İstanbul.

Yörükoğlu, A. (1998). Çocuk Ruh Sağlığı (23. Basım). Özgür Yayınları. İstanbul.

[http:// www. Abd-ana.com/bws/ abdana/ yb/ kurallar.html](http://www.Abd-ana.com/bws/abdana/yb/kurallar.html)

[http:// www. burem.boun.edu.tr/burem/web.mukemmeliyetcilik.asp](http://www.burem.boun.edu.tr/burem/web.mukemmeliyetcilik.asp)

[http://www.empatipdr.com/ bilgi/ mukemmeliyetcilik/ icsayfa.html](http://www.empatipdr.com/bilgi/mukemmeliyetcilik/icsayfa.html).

<http://www.xenodochy.org/mail/index.html>.

EKLER

EK I: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EK II: ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

EK III: ÇOK BOYUTLU MÜKEMMELİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ(ÇBMÖ)

EK I**KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

1. Yaş: 15() 16() 17() 18()

2. Cinsiyet: Kız() Erkek()

3. Sınıf: 9() 10() 11()

4. Sosyo-ekonomik Düzey: Düşük () Orta () Yüksek ()

5. Annenin   renim Durumu: İlkokul() Ortaokul() Lise()  niversite ()

6. Babanın   renim Durumu: İlkokul() Ortaokul() Lise()  niversite ()

EK II

ÇBMÖ

Yönerge: Aşağıda kişilik özellik ve davranışlarına ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatle okuduktan sonra o görüşe ne kadar katıldığınızı belirtiniz. Sizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz rakamı yuvarlak içine alınız.

1. Kesinlikle katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Karasızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle katılıyorum

1	Ebeveynlerim benim için çok yüksek standartlar belirler.	1	2	3	4	5
2	Düzen (plan) benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
3	Çocukken, bir şeyi mükemmel olarak gerçekleştiremediğimde cezalandırıldım.	1	2	3	4	5
12	Kendime çoğu insandan daha çok standartlar koyarım.	1	2	3	4	5
13	Eğer biri okulda (işte) bir işi benden daha iyi yaparsa, kendimi bütün işlerde başarısız hissederim.	1	2	3	4	5
14	Kısmen başarısız olmam bütünüyle başarısız olmak kadar kötüdür.	1	2	3	4	5
15	Ailemde sadece mükemmel performans yeterince iyidir.	1	2	3	4	5
16	Bir amaca ulaşmada çabalarımı odaklaştırmada çok iyiyimdir.	1	2	3	4	5
23	Diğer insanlar kadar iyi olamamam eksik biri olduğum anlamına gelir.	1	2	3	4	5
24	Diğer insanların kendilerine benden daha düşük standartlar belirlediğini düşünüyorum	1	2	3	4	5
33	Bir şeyi doğru olarak yapmam uzun zamanımı alır.	1	2	3	4	5
34	Daha az hata yaparsam, daha çok insan beni sevecektir.	1	2	3	4	5
35	Hiçbir zaman ebeveynlerimin standartlarımı karşılayabildiğimi düşünmedim.	1	2	3	4	5

EK III**ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ**

Bu test anne ve babanızın size karşı tutumlarını değerlendiren bir özelliğe sahiptir. Vereceğiniz cevapların içten ve doğru olması halinde araştırmaya katkısı olacaktır. İstekli ve o anda içinizden gelen cevapların verilmesi halinde verdiğiniz emek boşa gitmeyecektir. Her soruda anne ve "babanızın size karşı nasıl davrandığı istenmektedir. Sizden istenen soruları dikkatle okuyup cevabınızı o anda içinizden geldiği şekliyle soruların karşısındaki 1 den 5 e kadar olan ölçek üzerine işaretlemenizdir. Bu işaretlemeyi önce anneniz hakkında daha sonra babanız için yapınız. Her bir soruyu anneniz ve babanız açısından düşününüz. Burada 1 "Hiçbir zaman", 2 "Ara sıra", 3 "Sık sık", 4 "Çoğunlukla" 5 "Her zaman" anlamına gelmektedir.

1, İyi bir çocuğun, ana babasının istediği biçimde yetişen, onların dediklerini aynen yerine getiren kimse olduğunu söyler:

Anne ... 1 2 3 4 5

Baba... 1 2 3 4 5

2. Benimle ilgili bir karar alınırken istek ve ihtiyaçlarımı dikkate alır

Anne ... 1 2 3 4 5

Baba... 1 2 3 4 5

14. İlgi ve yeteneklerimi geliştirmem için beni serbest bırakır.

Anne ... 1 2 3 4 5

Baba... 1 2 3 4 5

15. Haklı olduğum zaman bunu açıkça söyler.

Anne ... 1 2 3 4 5

Baba... 1 2 3 4 5

20. Cinsel konularda sağlıklı bir tavır geliştirmeme yardım eder.

Anne ... 1 2 3 4 5

Baba... 1 2 3 4 5

21. Nedenini bilmediğim cezalar verir.

Anne ... 1 2 3 4 5

Baba... 1 2 3 4 5

33. Arkadaşlarımı eve çağırma ve arkadaş toplantılarına katılmama izin vermez.

Anne ... 1 2 3 4 5

Baba... 1 2 3 4 5

34. Bir derdim olduğum zaman beni dinlemeye hazırdır.

Anne ... 1 2 3 4 5

Baba... 1 2 3 4 5

49. İçten bir çabayla beni anlamaya çalışır.

Anne ... 1 2 3 4 5

Baba... 1 2 3 4 5

50. Benimle ilgili kararları çoğu kez kendisi verir.

Anne ... 1 2 3 4 5

Baba... 1 2 3 4 5

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Çağrı PAMİR

Doğum Yeri : Aydın

Doğum Yılı : 1981

Medeni Hali : Evli

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 1996-1999 : Aydın Özel Başak Lisesi

Lisans 1999-2003 : Marmara Üniversitesi

Yabancı Dil : İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2004-2006 : Sinop-Saraydüzü Mehmet Akif Ersoy Lisesi

2006-2006 : Muğla-Yatağan Lisesi

2006-2007 :Aydın- Söke Ticaret Meslek ve Anadolu Ticaret Meslek Lisesi

2007- : Aydın-Kuşadası Merkez Yedieylül İ.Ö.O.